

מגלת אסתר השנייה

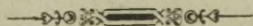
ספור יפה ונעים הנוכד על מוסדות אמת על דבר הנסים והתשועות אשר נעשו לאבותינו יושבי ארץ פולין וליטא על ידי אסתר אהובת קאזימיר הגדול מלך פולין. מספר בלשון צחה וקלה ובמליצה נמליצה ונעימה לנפש אוהבי שפת קדשנו. ובעת הזאת דבר בעתו הוא.

נעתק משפת אשכנז ונתקן כמעט כלו מחדש לרוח היהדות ולרוח השפה העבריה

מ א ת

יצחק בן משה רומש

מחבר ספר כור עני, קנאת ספרי קדש וכפר שלמת רשעים.

ווי לנא

בדפוס ר' יהודה ליב ב"ר אליעזר ליפמאן מ"ץ נ"י.

לפ"ק

תרמ"ג

שנת

МЕГИЛАТЪ ЭСТЕРЪ ГАШНІА

Разсказъ перевелъ съ Нѣмѣцкаго языка
І. М. Румшъ.

Дозволено цензурою 16 Ноября 1882 г. Вильна.

В И Л Ъ Н А.

Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ
переулкѣ въ д. III. Кисина № 1195/6 1883 г.

דבר אל הקורא

הספור הזה אשר אנכי נותן לפניך היום איננו יליד הדמיון
הבנוי על אבני בהו, כי אם נוסד על מיסדות אמת — מעשה
שהיה הרשום בספרי דברי הימים למלכו פולין, ונפשות המטחנות
בו היו נפשות חיות וקיימות כמנו היום. העלמה אסתר — אסתר-א
לפי מבטא בני פולין — אכן הפנה לספור הזה, היתה אהובת
קאזימיר הגדול מלך פולין (*). היא פעלה רב טוב לבני ישראל
יושבי ארץ פולין, ולא לבני דורה לבד, כי אם גם לדורות
הבאים עד חדל עם פולין מהיות ממלכה בארץ. ובימים ההם
אשר השך ואפלה כמו את עמנו בכל מדינות אייראפא, ראו
בני ישראל יושבי ארץ פולין אור גדול תחת ממשלת קאזימיר
הגדול באהבתו את אסתר אשר היתה לפה ולמליץ לפניו בעד
עמה האהוב לה מנפשה.

הן אמנם עוד לפני קאזימיר נתנו ליהודים יושבי ארץ
פולין חקים טובים מידי הנסיך באלעזלאזו פיוס אשר חי שנים
רבות לפני קאזימיר, וגם עוד לפני הזמן הזה מידי הנסיך
הגדול — ערצהעראג — מן אסמרייך, פרידריך איש המלחמה —
דער שטרייטבארע — וקאזימיר אשר וקם את החקים הטובים
האלה — שלשים וששה — בשנה השנית למלכותו (**). עוד לפני
אהבו את אסתר עשרים ושתי שנים (***) אבל המה היו
לבני ישראל לא לעזר ולא להועיל, כי המלכה אדעלהיד צוררת
היהודים לא נתנה להוציאם לפעלם ולתת למו מהלכים בארץ,
ויהיו

(*) הוא מלך מן ה' אלפים צ"ג עד שנת ק"ל 1333—1370

(**) שנת צ"ד לאלף הששי (9 אקטאבר 1334)

(***) בשנת ק"ו (1356) ראה קאזימיר את אסתר ופגש חשקה בה.

ויהיו כנפל טמון אשר בצאתו מבטן יגוע וימות. ומלבד זאת המיטה על היהודים עוד צרות חדשות רבות ורעות. גם אחרי אשר שלחה קאזימיר מעל פניו ובני ישראל קוו לשאף רוח חדש, קמה לשטן להם ראקיציאנה אהובת קאזימיר אשת תככים ומרמה אשר שטמה ושאמה את ישראל בשאט נפש; ובנכליה אשר נכלה להם רבת צררתם ויזרעה אותם מכל אשר לפניה (*). אמנם קאזימיר הגדול היה מלך חסד, אבל נשיו המו את לבבו. וקאזימיר אשר קנה לו השם „הגדול“ על הכמתו ותבונתו הגדולה, ועל אמן לבו ורוחו בכל הליכות מלכותו, היה רפה רוח והלש לב באהבת נשים ותמשלנה בו וברוחו, עד כי היה בידן כחומר ביד היוצר. ועת צרה היתה ליעקב, עד עת חשקה נפשו באסתר ויאהבה יותר מכל הנשים אשר אהב לפניה (**). והיא באש אהבתה וקנאתה לעמה לא שקמה ולא נתנה דמי לה, עד כי בטל קאזימיר את הנזירות הרעות אשר נגזרו על ידי אהובותיו בשמו והוא לא ידע ויחדש שנית את חקי באלעסלאוו הטובים, וגם נתן חקים טובים חדשים ויתרונות רבים — פריויליגנצן — לכל היהודים יושבי פולין בכלל ולאנשים פרטים בפרט. וכל אלה היו מאשרים ומקימים בהסכם הזקנים — ספאראסמן — באספת המדינה — שיים, לאנדסמאג — אשר אין להשיב, ככתוב בספרי דברי הימים למלכי פולין הנזכרים בסוף הספור הזה בהערות.

וכן, תחת אשר בכל מדינות אייראפא בימים ההם אכלו את

(*) אהובות רבות היו לקאזימיר וכלן שנאו את היהודים. הנזירות בשם הנה: לאוואליער, דאָנא מיראביני וראקיציאנה.

(**) כה חזקה אהבת קאזימיר לאסתר, עד כי כל עמל האספיור להפריד ביניהם לשוא היה. ובאשר לו מלאך האספיור כי זאת תהיה לו למזכרת עון בס' ר"ה ובהרת כהה בהליכת ממשלתו, ענה: מגם בשמש המאור הגדול תמצאנה בדות כהות.

את ישראל בכל פה כצאן טבחה מבלי מחסה ומסתר בצל חקים ומשפטים אשר יחיה בהם האדם, תחת זאת בארץ פולין במליצת אסתר וקנאתה לעמה ישבו לבטח תחת צל חקים ישרים וטובים ככל שאר אזרחי הארץ. ומעתה ההוא נפצו משפחות בני ישראל בארץ פולין. כי משפחות רבות אשר גרו בארצות אחרות, בשמעם כי היהודים בארץ פולין ישבו לבטח, עזבו את ארץ מגוריהן ויבחרו לשבת בה. על כן עד עתה מספר אחב"י בארצנו ובכל הארצות ממשלת פולין בימי קדם רב יותר כבכל שאר ארצות אייראפא.

ועתה אלו היתה בעם אחר עלמה אשר פעלה רב טוב לעמה כאסתר לעמה, כי עתה כמה מצבות זכרון הציבו לה, כמה גליונות בספרי דברי הימים הקדישו לה וכמה חבורים על אפנים שונים שונים הברו עליה *) וכל העם מקטון ועד גדול ידעו אותה, תחת זאת בעמנו כמעט אין יודע את אסתר ואת מפעליה הגדולים והטובים. וגם ספרותנו החרישה ממנה וכמעט לא דברה עליה דבר. ואם סופרים אחדים: צ"ד, ש"י בהקדמתו, סה"ד וגדולות שאול יזכירוה לטובה, הן רק יזכירוה בקצרה, עד כי הקורא לא ישים לב לדבריהם.

והחכם גראטין — חלק שביעי דף 403 — ועמו החכם החוקר הגדול הר"ר מ"ש — בקונטרס הערות לס' קריה נאמנה להח' ש"י פין — משימים את כל כבודה מעליה ואומרים כי אסתר לא עשתה כל מאומה לעמה, וכי המלך קאזימיר מלבו משך חסדו לעמנו יושבי פולין, ומכזיבים את כל סופרי דברי הימים מהעמים וסופרי ישראל הנ"ל, האומרים כי אסתר הטתה את לב קאזימיר להיטיב את ישראל. וראיתם, כי המלך קאזימיר אשר וקים את חקי באלעסלאוו הטובים בשנת שנית למלכותו,

עשרים

(*) והבהולה — יונגפרוי פאן ארלאנס למשל.

עשרים ושתים שנים לפני אהבו את אסתר, כאמור למעלה.
 הן אכנס כדבריהם כן הוא שהמלך קאזימיר הטה חסד לעמנו
 עוד לפני אהבו את אסתר, אבל זאת נעלמה מהם כי אחרי אשר
 אשר וקם את חקי באלעסלאוו ומשך חסד לבי, המו נשיו את
 לבבו לרע, וכל החקים הטובים היו כלא היו, ועוד נוספו עליהם
 מזרות רעות בלי ידיעת קאזימיר בידי נשיו, וביותר בידי
 אהובתו ראקיציאנה המרשעת אשר לקחה את כל לבו ותעש
 כל חפצה והוא לא הניא אותה (*). ואך כאשר אהב את אסתר
 אשר וקם שנית את חקי באלעסלאוו הטובים ויתן גם חקים
 טובים חדשים, גם מזורים ונפלאים, כאשר יראה הקורא בסוף
 המהברת הזאת. ועוד דבר טוב על עמנו לפני נסיך שלעזיען
 שאר בשרו, וגם הוא עשה הנחות גדולות לאב"י כאמור למעלה.
 זעתה הנדי שלם והואב שבע.

ומה שאמר הח' הר"ר מ"ש וז"ל: „ואולם זה השקר—
 שאסתר הטתה לבב קאזימיר להיטיב את אב"י—בדוחו איזה
 שונאי ישראל אשר לפי דעתם לא היו ב"י ראויים שיתן להם
 קאזימיר הנדול זכיות וחירות, לולא שעלן בנערה עברית עירונית
 והנעירתו להטיב את בני עמה.“ לפע"ד היא השערה התלויה
 בשערה ואין לה שחר במה"כ. כי ש"י אשר לפי דעתם לא היו
 ב"י ראויים לזכיות וחירות לא פחדו ולא עלה על לבם, פן יהשב
 איש שהמלך קאזימיר נתן לב"י זכיות וחירות יען שראויים היו,
 כי אם יחשבו יען שהוא היה טוב לב, והיטיב גם לב"י אף
 שלא היו ראויים, כאשר היטיב גם כן להאכרים עובדי האדמה,
 אף כי לא היו ראויים לפי דעת כל אצילי פולין בימים ההם,
 עד כי כנוהו: כלך האכרים—קדול חלאפאיו—. ועוד אך יעזו
 פניהם

VII

פניהם כל כופרי ד"ה לבדות מלבם שקר ננלה בזה איש- כל איש יוכיח בהם ונכזבו, אחרי שמודעת לכל כי קאזימיר אשר יקים חקי הנסיך באלעסלאוו בשנה השנית למלכותו, ובאסתר חשקה נפשו עשרים ושתי שנים אחרי כן? אלו חלפה לה תקופה קטנה, שנה או שנתיים בין קיום קאזימיר את החקים ובין אהבתו את אסתר, כי עתה אולי יכלו הסופרים ש"י לחשב שיתעו את הקוראים, אבל אחרי שחלפה תקופה גדולה כזאת—עשרים ושתי שנים! איך יעזו ויכסלו לבדות שקר ננלה בזה? האם עיני הקוראים ינקרו? ועוד מה יענו על הזכויות והחירות שנתן למו באלעסלאוו ולפניו הנסיך הגדול פרידריך איש המלחמה אשר שנימו לא אהבו נערה עבריה כהמלך קאזימיר הגדול?—.

סוף דבר אמת ויציב כי העלמה אסתר פעלה רב טוב וראויה היא לברכה ולזכר עולם בספרות ישראל. ובאמת האם לא חרפה היא לנו, כי בת ישראל אשר באהבתה הגדולה לעמה פעלה ועשתה למו ישועות גדולות ואשר בזאת עשתה לה שם לתהלה בכפרות העמים*) אויבנו, תשכח מלב עמה מבלי שם וזכר לה בספרותנו!— ומלבד כי בושת היא לבלתי הבין להוקיר ולהגדיל תפארת עמנו, הלא עון הוא לשכח חסדי אנשי חסדנו! על כן זה זמן כביר אנתה נפשי להציב לה יד ושם בספרותנו העברית. אך לא היה לאלידי למלאות רצוני מחסרון הזמן הדרוש לזה, להנות מלב ספור יפה הראוי להתכבד אשר ימשך לב הקהל לקרא אותה, גם מחסרון הספרים הדרושים לזאת, ואולי יתר הרבה מחסרון היכ... ולהעתיק מהספרים אשר קראתי על אדתה בספרי העמים, לא מצאתי ביניהם הנכון והכשר לספרותנו העברית. על כן נואשתי ממחשבתי זאת. אולם מה שמח לכבי כאשר זה לא כביר נקרה נקרה לידי טאקסאשכנוזי לשנת 1845 בשם ליליען

מאת

*) בשפת פולין ואשכנז יש ספרים ומיאטרין רבים ושונים. גם בלשון רוסיה: אסתר-קא מאת בולגארין.

VIII

(Lilien) מאת C. Wachsmann המאסף בתוכו ספורים נוסדים על מוסדות ההיסטאריע וביניהם ספור יפה על דבר אכתר הנ"ל הנכון לספרות העברית. ואמר בלבי, אין זה, כי אם אלהים אנה לידי את הספר הזה, וחשתי ולא התמהמהתי לעשיתו מטעמים לשפת קדשנו, ותקנתיו מחדש לפי רוח היהדות ולרוח לשוננו, למען שלא יהיה כזמרת זר בספרותנו העברית.

ועתה קוראים אהובים. אוהבי עמו: ושפת קדשנו קבלו נא אותו באהבה ורצון. ולבי מלא תקוה שיפיק רצון ככם. כי מלבד שהוא ספור יפה ונעים ונוסד על יסוד אמת—מעשה שהיה, כי אז היתה עת צרה ליעקב, אבותינו היו אז למרמס ונרדפים על צוארם: אהובות המלך קאזימיר, וביותר אהובתו ראקיציאנה צורת היהודים הטתה את לבב המלך קאזימיר לשים על היהודים מסים כבדים, להמס מהם משפט אזרחים ולגרש כלה מן הארץ כמה אלפים משפחות אשר באו מארצות אחרות לשבת בארץ פולין בשנים הראשונות למלכות קאזימיר. אך אחרי שהרעות והתלאות עברו ראש והניעו למרום קצן, שלח להם ה' עזרה בצרה—את אסתר, ואויבתם בגפש נפלה מבלי קים, ולכל בני ישראל היה אור, וישבו לבטח בצל הקים ישרים ומשפטים טובים ככל שאר אזרחי הארץ, דבר מהם לא נעדר.

גם הספור הזה יגיה אור על רוח המוסרי של אבותינו יושבי ארץ פולין. וטמנו גם תראו לדעת רוח אצילי פולין ותכונותם, תכן הנינום, שיחותם והליכותם בימים ההם כאלו ראיתם בראי מוצק. וכל אלה נכתב בלשון צחה וקלה ובמליצה נמלצה לחך הקורא. ואל תביטו אל מראהו וזעיר כמותו, הביטו אל איכותו הרבה, הלא גם אבנים יקרות קטנות הנה ומחירן גדול תרבה ממחיר אבנים גדולות.

„בי אדוני, רבי ומורי, אנא קרא נא את המקרא הזה שנית!“ אלה דברי עלמה היפה בכל בנות ישראל, אשר דברה אל איש שיבה כבן תשעים שנה היושב אל שלהן גדול ולפניו מגלת אסתר פתוחה והוא קורא בקול גדול ובשפה ברורה כצעיר לימים באזני עדה גדולה ונכבדה. הישיש הזה הוא הרב רבי יאֶסְעָן בן יהושע מעיר מיעחאוו המהולל מאד בתורתו, בחכמתו ובצדקתו בכל ארץ פולין: ובימים האלה היה בעיר קראקאוו קרית המלך, כי נעתר לזקני עדת ישראל ונכבדיה אשר חלו את פניו לבוא אליהם לִפְאָר בתפארתו ובכבודו את חג הפורים. תארו כתאר איש האלהים, כנביא ה' לפנים בישראל. בפניו ילינו כבוד והוד, ומראהו נורא מאד, עד כי לולא עיניו המפיקות רצון ונדבה, כי עתה כל ראיו אמרו, איש קשה הוא. זקנו הלבן כרצי כסף יורד עד חגורו על פי מדותיו מצמר יקר הלבן כשלג. גם בבגדיו אלה היה נִכְר ונִפְלָה משאר הזקנים והנכבדים אשר ישבו לו מסביב לשמֹעַ לקחו, כי המה בלמו לבשו שחורים, ולכבוד האורח הנכבד, מחלצות ובגדי משי תרכוסים עד צוארם בקרסי כסף.

בין כל הקרואים הנאמפים לכבוד הרב בבית האלמנה נאמְאָן שְׁאֶרֶת בשר הקרובה לו, היו נפש שנים צעירים לימים אשר הטו אליהם את לבב הקרואים ועיניהם. האחת היא העלמה הנזכרת למעלה, בת אחי האלמנה הנודעת בכל העיר קראקאוו בשם, אסתר היפה. וגם אמנם לא אל חנם עשתה לה את שם התפארת הזה, כי באמת לא היתה נערה יפה כמותה בכל גבול ארץ פולין. אולם לא יפיה לכד הטא אליה עיני כל, כי אם ההן אשר הוצק בפניה שֶׁחֶכֶר לה יחדו עם

תם לב וענוה צדק, הן המה כללו יפיה ולקחו לב כל ראיה, ובאשר היא שש עיני כל עליה נשואות. האלמנה נאמאן התהדרה תמיד בשארת בשרה היפה והתימרה בכבודה, ראשונה כי ידעה מאד שכנה אליעזר השקה נפשו בהעלמת ויאהבה אהבה נצחת, ולבה היה נכון כמותו כי בת אחיה— אסתר היפה, אשר לשוא התחרו כל בני הנעורים מנכבדי העיר לבקש ממנה אהבה, תהיה לימים יבואו אשת בנה. שנית, באשוי אסתר היתה בת יורשת נחלה והון רב, ככיר מצאה ידה ללבש כהלצות ולעדות עדי עדים יקרים בימי שבתות ומועדים, ותאצל מהודה גם על דויותה. כן היה גם היום — ביום הפורים הזה —. כאשר הופיעה אסתר בכנדי תפארתה: עדי זהב על לבושה, צעיף יקר על פניה, רביד זהב ופנינים יקרים על צוארה שן וכנף המקרה (פערער פאכער) בידה, ועל כל אלה לבשה הכל בטוב טעם ודעת, ששה האלמנה בלכה ועליצות נפשה פנימה הופיעה נחרזה על פניה, בידעה כי שארת בשרה וכלתה לימים יבואו, תוסיף היום להפליא בהודה והדרה את כל ראיה הפלא ופלא, וכל הקהל הגדול והנכבד הבא היום בביתה רק אליה ישניחו ורק אליה יתכוננו. אולם אף כי אסתר היתה באמת היפה בכנות, בכל זאת לא במתת שקר התהללה האלמנה, באמרה לפני מכירותיה ומיודעותיה שכנה אליעזר לו הצדקה לבקש אהבה מאסתר ולהפיק רצון ממנה, כי לפי טובו ויפיו היא לו יאתה, וגם כל יושבי קראקאו יאמרו לרבך הזה טוב הוא.

אחינו בני ישראל בכל ארצות מגוריהם לא הבדילתם התולדה איש מעל אחיו בתארים וחזות פניהם באחינו יושבי ארץ פולין. בהם פנים מפנים שונים אין, וכל ראיתם יאמרו כי נפלנו בידי התולדה לשתי מפלגות עם פנים שונים אשה מעל רעותה. פני האחת אין כמחם ליפו ולוקחים לב כל

ראיהם, לפני השנית אין כמהם לרוע, וכל רואם ידוד מהם. אליעזר בן האלמנה היה מן המפלגה הראשונה: פניו עגולים כאנן הסהר, לחיו, הוטמו ושפתיו קצובים ומתאימים יחד, ועליהם יופיע הוד עלומים בלתי מגאלים ונאלחים בחלאת זמה וחטאת בני נעורים; בפניו תלין דאבה חרישית השופכת עליו רוח חן ותחנונים. קוצותיו תלתלים יורדות ימינה ושמאלה עד זקנו הקטן המכתיר את לחיו. עיניו תלויות וערוכות בלתי פרה אל אסתר אשר כל עין חותה בה, כי כל לכה ומעינה בדברי הרב אשר קרא.

בי אדוני רבי ומורי, אנא קרא נא עוד הפעם את המקרא הזה!" אמרה אסתר שנית כנשא הרב את עיניו אליה ויעמד רגע מקרא.

ויען ויקרא: "אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת ריוז והצלה..."

בקרא הישיש את הדברים האלה קמה אסתר מעל מושבה ותט את גויתה קדימה נגד הקורא, כי בקשה לשמע כל הנה היוצא מפיו לבלי תאבד ממנה גם אחת. וכאשר הוסיף הרב לקרא, כן העמיקה מחשבות, ושרעפיו: רבו בקרבה, עד כי לא שתה לכה לכל הנעשה לה ממביב. אך בסגר הרב את המגלה הקיצה כישנה ותאמר פתאם בתם לכה כבראשונה.

"בי אדוני, כל יושבי ארץ פולין יכבדוך וינשאוך לכל לראש, ושמעך הולך בכל קצוי ארץ וים רחוקים, על כן סלה נא לאמתך, עלמה אין בינה, כי ונערב זאת לכה לשאל את פיך ולערך לפניך דברים אחרים אשר עלו על לבכה בקראך את הספוי הקדוש הזה."

"שאלתי נא בזי ככל אות נפשך, ואני אשיב לך על כל דבריך, והעקב בלבך אשר יסיתך בשפק אשים למישור." ענה הזקן ברצון.

ותען אסתר ותאמר: „כאשר לקחה אסתר לבית המלך אחשורוש בעיר שושן, האם לא היתה עליה המצוה לבחר במות מלהיות לאשה להמלך אחשורוש עובד האלילים? — והיא לא כן עשתה, כי אם הואילה להיות לו לאשה; וזאת לא זאת, כי אם גם הוסיפה על חטאתה פשע מבלי חנך את עמה ואת מולדתה כאשר צוה עליה מרדכי אומנה, מיראתם פן אם יודע עמה לא יחפץ בה המלך. האם לא חטאו בזאת חטאה גדולה?”

ויען הזקן ויאמר: „אמנם כן, אלו עשו זאת מרדכי ואסתר למענם, לטוב למו, כי עתה באמת חטאו חטאה גדולה ועונם היה גדול מנשא, אולם המה לא למענם ולא לטובתם עשו זאת, גם לא ברוחם כי אם ברוח ה' אשר נוססה בם, והמה לא היו, כי אם הכלי ביד ה' אשר בחר בם להציל את אחיהם הלקוחים למות והמטים להרג; כי גם בימיהם היתה עת צרה ליעקב ובני ישראל חיו בצוק העתים, וכמנו כמהם הטו שכמם תחת על הגוים הכבד, לכן לא חשב ה' זאת למו לעון, כי אם גם לצדקה.”

„אם כן רבי ומורי,” אמרה אסתר. „אם נקרה נקרתה כזאת בימינו אלה, אזי גם עתה לא חשב ה' לבת ישראל לעון בעשותה כמהם?”

„לו היתה זאת לעזר ולהועיל לבני עמנו, כי עתה, מלבד שה' לא חשב לה לעון, כי אם חשב לה גם לצדקה, וגם עליה המצוה לעשות זאת.” ענה הרב. „וביתר שאת כי הגוים בימים האלה יודעים את ה' ואותו יעבדו ואינם עובדי אלילים כהגוים ההם אשר היו בימי מרדכי ואסתר.”

ותוסף אסתר ותשאל: „אולם אלו היתה העלמה אסתר הנקובה בספר ה' אהובת רע, אזי מה היה משפטה לעשות? למי תת היתרון? אם לעמה ולבגד ברעה, או לרעה ולבגד בעמה

בעמה — לבלתי החיש לעזרתם ולעמד מרחוק לעתות בצרה?

„היתרון לגדול מן הקטן, להכל מן החלק, ואחרי רבים לנמנות!“ — ענה הישיש. „אם היתה כזאת, כי עתה עליה המצוה להפר את בריתה עם אלוף נעוריה ולשום את כל לבה ומעינה לשלום עמו וטובו. וגם אמנם לפי דברת חכמינו זכרם לברכה היתה אסתר איש — אישת מרדכי.“ הזקן עמד מדבר רגעים מספר, ובעת הזאת נשאו הקרואים את עיניהם על אסתר ויתכוננו אליה שבועי רצון על אש קנאתה לעמה. אחרי כן הוסיף הישיש לדבר נדבה ויאמר: „לכי יעלין בתי, בראותי כי שמת את לבך ומעינך לימים מקדם — לימים אשר בנות ציון ישבו על גרם מעלות המלוכה, ובני יהודה לפני מלכים התיצבו. אבל בימינו אלה הה, נשינו טובה ואך צרה וצוקה, לחץ ועני לנגד עינינו, והימים הבאים הולכים הלך ורעים. עוד לפני שנות מספר, בשבת המלך קאזימיר על כסא מלכותו קוינו לטוב בארץ הזאת, כי המלך קאזימיר מלך חסד הוא ורוחנו לא זרה לו. הוא נתן חקים טובים ומשפטים חדשים לטוב לנו; רבים מאחינו יושבי ארץ פרייסען וארץ שלעזיען עזבו את ארץ מולדתם ויבחרו לשבת בארצנו ארץ פולין; חזון שלום חזינו לנו ועתים טובים נשקפו לנו ולכל אחינו. אולם לו משל המלך כלכבו וכרוחו, כי עתה באמת תוחלתנו לא נכזבה, וישראל הוסיף יום יום לשא ראשו ולזקף את ערפו הכפוף, אבל המלך קאזימיר רוחו לא נכון בקרבו, מתהפך לרגעים כחומר חותם, ולא ברוחו ימשל בעמו, כי אם ברוח הנשים המושלות בו, ולכל אשר תחפצנה תטינה אותו: המלכה אדעלהיד היתה אשה קשה ורעת לב, היא צררה אותנו בכל איבת נפשה, והשוד והלחץ שבו לאיתנם הראשון. גם כאשר נלאה המלך הכיל את רוחה הסשה ומרי לבה וישלחה מעל

פניו

פניו, אמרנו יש תקוה, אבל הה, לבנו לא חזה כי רעה גדולה ממנה נשקפה לנו, ולא ידענו כי יש אשר בעקבות הרעה תסב רעותה הרעה ממנה, וצרה אחת תפל ארחות אירה לאחותה הגדולה ממנה: המלך חשקה נפשו בבת ארץ באהמען, בעלמה ראקיציאנה פאן קאפידלא, היא קנתה את כל לבו והוא בידה כחומר ביד היוצר. והמעט ממנה שהמלך קאזימיר מבלתי יכולת לנשא זאת רוח הקנאה הנסוכה בקרב המלכה אדעלהיד שלחה מעל פניו ויגרשה מארמון קארנאוויץ לשוב לבית אביה נמך העסען, ואותה, את העלמה ראקיציאנה, לקח לאחשנו, כי אם גם זאת דו"שה מאת המלך לבוא אתה במסעות ברית הנשואין כדת וכיון על ידי הכהן הגדול (*).

מקראות קרית המלך.

בכל זאת אומרים נאמנה, ענה אחד הקרואים אף הוא חלקו. כי ברית הנשואין לא היתה כדת על ידי הכהן הגדול באמת, מי צע לעינים. יש אשר אומרים כי האב והכהן (**).

מן מניעין התחלש בעד כסף רב לכהן הגדול אשר ראקיציאנה לא ידעה מהזו עזה, ויש אשר אומרים כי כהן נזיר (מנזר) הנם ממחז באחזאליץ ושה את הרמיה הזאת וגם הצליחה בידו.

יהיה זיך שיהיה, ענה הרב. "הדבק הזה נהיה לשוטט בצדנו, לחי באפנו ולסילון ממאיר וקוץ מכאיב בעינינו. המרשעת ראקיציאנה אויבת את עמנו בני ישראל בכל שאמה בנפש. היא מקור כל הרעות והתלאות המוצאות אותנו, וממנה

תוצאות

(*) לפי דת אמונה הקטולית, יחלקו הכהנים מסדרי הקדושין במעלות לפי מעלות הבאים בברית הנשואין. והמסדר קדושי המלך הוא או האפיפיור (פאפא), או לכל הפחות כוהן גדול (ערץ בישאף) ואם סדר הקדושין כוהן פחות במעלה מכוח גדול, הקדושין אינן תופסין.

(**) אבט. כהן ראש לבית תפלה גדול ותחת ידו הנכסים אשר לכה"ת והמה נקראים: אבטי, והוא גם כן כהן ממדרגה גדולה אבל לא ככהן גדול.

תוצאות לכל המסים החדשים ובסך החמסים המכבידים עלינו כעבטיט; בלעדה לא רצתה נפש המלך בם ולא קים אותם לעולם. הן, אחי, גמר הישיש את דבריו במנד ראש ובקול עצבון. „עתות המלך אחשוורוש שבו לקדמתן: ושתי מרשעת ודעת לב תגדיל עלינו עקב, ועם ה' תשים למרמס; אבל מאין יבוא עזרנו? הישלח ה' את עזרתו — את אסתר להצילנו מיד הזרים העריצים השואפים לבלענו?”

„הוא בעתה יחישנה,“ ענתה העלמה אכתר בקול רם וחזק ומעיניה ככידודי אש התמלטו, וכל פניה פני להבים כנביאות ימי קדם בהנבאותן. „ומה? האם אין ה' עוד בקרבנו? איה יושב הכרוכים אשר שכן בציון הר קדשו? האם חלף עבר ואיננו? איה העוזז והאדיר המביט לארץ ותרעה, יגער בעמים ויבהלון? איה המחריב בגערותו מצולה ושם מעמקי ים דרך לעבר גאולים? איה זרוע ה' המחצבת רהב, המהפכת לנד נוזלים ותנער פרעה וחילו בים?!”

„עת הנפלאות כבר חלפה הלכה לה ויבוא קץ הנפלאות,“ ענה אחר מן הקרואים סר וזעף. „עתה מקרוב שבתו מארץ אבותינו, אחרי שלחי שמה את דודי הזקן אשר נפשו כלתה ונכספה לשוב לעפרה. שמעתי את האימאן (*) קורא את העם לתפלה מעל מגדל המאששעע (**). הבנוי על שתות בית מקדשנו; עליתי על הר ה' — הר ציון, וחנה חרשוהו חורשים, ושמה באשר בימים מקדם היכלי מלכינו בגאונם והדרם נשקפו, יאריך הערבי למעניתו; התהלכתי לארך הירדן עד הים הנקרא כנרת, יען שגליו לפנים ככנור המו: ראיתי חופו העתיק, אבל דומית מות חופפת עליו; הרוח ירים גליו כבימי קדם, אבל

(*) כהן וראש לבית התפלה אשר לבני אמונת מחסער. והוא קורא את העם להתפלל.

(**) בית תפלה לבעלי אמונת מחסער.

אבל אין תרן ואין נם, גם כל נפש חיה אין, והים כנרת שוכב בודד למעצבה ככנר אין חפץ בו.

„אתה אומר: בא קץ הפלאות?“ קראה אסתר בגרון, אחרי אשר ברב כח עצרה במלין עד כה. „הן לעיניך פלא אחד הגדול בכל הפלאים. הן אמנם שְׁתוֹת מקדש ה' נהרסות, ארמנות מלכינו לעיים היו, הר ציון שדה יחרש, עמק יזרעאל וחופי ים כנרת היו לשטמה, אבל האם לזאת נשית לב? הבזאת תוכיח כי בא קץ הפלאות? הלעולם יעמדו? גם מבצרים משגבים והיכלי תפארה הלא התעתדו לגלים, ויש לאל יד אָנֹש לערות ערים בצורות עד היסוד בם, עמקים יתבקעו וחופי ימים עתידים לשממה; כל מעשי ידי אָנֹש הלא יכלו ויאבדו. אולם האם עצרו כח עריצי הגוים בכל העגונים הקשים והאכזרים אשר כל פה לא יקבם, כל יד עמל ואכזריות חמה, רצה וחרב מלהמה עם כל מלאכי זעם ועברה — האם עצרו כה להכחיד ולהשמיד עם קטן ודל? נתון הוא כצאן לטבח, נגש ונענה, ממשיך וממרט, נדכה ונכזה, כל זאת באתהו והוא עודנו חי וקים, הולך הלך ורב על פני כל הארץ, לא ישכח ולא יעזב את דתו ואת תורתו, יחזיק בכל מעוזו בבריתו עם אלהיו, לא יעזב דרכו ומשפטו וכאמונתו יחיה! ועתה האם נפלאות עוד אינם ובא קץ הפלאות?!”

כהנביאה אשת לפידות נצבה אסתר בין הקרואים: כפיה פרושות, עיניה דלו למרום ופניה פני להבים מעוזו קול מדברותיה החוצב להבות אש, שלהבת-יה. ותוסף שאת מדברותיה באש קנאתה לעמה ותאמר: „אם כל הפלאות האלה כאפס וכאין בעינינו, הלא כל פלא אין, ונפלאות כל נעשו מעולם! איה עמי ימי קדם הרבים והעצומים אשר שטמו ושאטו בכל שאטם בנפש את העם בו בחר ה' לעם סגולה מכל העמים אשר היו אז בארץ? איה בני עמלק גברי החיל,

אנשי

אנשי המלחמה? איה חיות פלשתים נושקי רומי קשת? איה גברי מואב ועמון? נסיכי חשבון, עשתרות ובשן עליזי גאותם אימו? מה היה לעריצי הגוים אשור ובבל מרגיזי הארץ מרעישיו ממלכות אשר אכלו את ישראל בכל פה? הִיָּחֲשָׁבו מתי מספר הקאפּטען*) ההולכים שחוח תחת שבט הנוגש מאנשי צבא תוגרמה העריצים להקרא בשם עם קדומים — עם מצרים העצום והנורא? — תחת אשר שארית ישראל — האניה הסערה ברוח סערות הזמן מן הוא והלאה, תלחם בזרוע כח עם גלים נצים זה כשנים אלפים, ועד כה לא צללה במצולת ים התלאות ולא טבעה בהמון דכייהן? לא לא! אין זה כי אם קצר רוח וחסר אמונה לחשב כי היד הבוקעת ים והכותבת על קיר בלשאצר כי מספר רגעיו חצצו, היד הזאת קצרה ולא תעצר כח להושיענו לעתות בצרה!"

ככלות אסתר את דבריה נפתחה הדלת ואיש זקן בא אשר כל הרואה הביר שהוא נכבד ונשוא פנים בעדתו, כי כבואו הביתה קמו כל הקרואים, זולתי הרב רבי יאסען. הוא היה אחד מזקני עדת ישראל בקראקאו; בידו גליון וחותם גדול עליו ובפניו תלין דאבה ועצב. דומם באין אמר ודברים מסר את הגליון להרב, והוא אך התעייף עינו בו הציקו בתרדה על השלחן.

"אם כן איפוא אמת נכון הדבר, ולא שמע שוא בפי פתאים וחסרי לב, או מחשבת און אשר בדאו מלבם חורשי רע, כאשר דמינו עד כה!" תגה הרב נכאים. "באמת נתן המלך צו לגרש את כל היהודים מגרי פולין אשר לא נולדו בה, זולתי אלה אשר נתן להם הרשיון מראש להאחז בה; ומי

---

*) הקאפּטען הוא שבט קטן ודל בארץ תוגרמה אשר לא יתחתנו כי אם בבני שבטם, יען שמסורת כפיהם כי מוצאותם מבני מצרים — עם ימי קדם.

ומי אשר יזיד בערמה לכוא ולשכת בה בכתר, ענש יענש לשלם לאוצר המלך שליש הונו ורכושו, כאשר רשום בפקודת המלך באר היטב!

רבי הקרואים שרקו ויניעו ראשם, ומהם קרעו גם בנדיהם.

„ואחינו בני ישראל“, אמר האיש אשר הביא את הנליון • „יותר מששת אלפים נפש עזבו את ארץ אשכנז ארץ מולדתם וישבו בארץ פולין מאז ישב המלך קאזימיר על כסא מלכותו, בשמעם כי מלך חסד הוא ועינו עלינו לטובה.“

„וגם אמנם כן מלך חסד הוא!“ ענה אחד הקרואים. „והפקודה הרעה הזאת היא רק פרי מחשבת בת הבליעל אשר תמשל בו ככל אות נפשה.“

„עלינו לשית ולבקש תהכולות להטות לגבה אלינו במנחה;“ אמר עוד אחד מהקרואים בלט, ועינו שוטטו בכל הבית לראות אולי יש בו איש זר.

„הן הן,“ ענה הראשון. המנחה תקח מידנו ברצון והועל לא תועיל לנו, כי תאמר שאין להטות לב המלך אלינו.“

„אך אם אתם לו שמעוני,“ ענה ואמר עוד אחד מהקרואים, „כי עתה יעצתי להטות אלינו בכסף את לבב הַיִּזְאָדָּע*) מקראקאו או מעיר פלאצק והוא יפגע לנו במלך לתת לנו רשיון לבוא לפניו לרבר את דברינו.“

„זאת לא תקום ולא תהיה,“ ענה עוד אחד. „ראקיציאנה תעיר את כל כחה לעצר בעד המלך למלאות משאלתנו; אך אני יעצתי למסר לו מכתב בקשה.“

„גם זאת לא תהיה,“ ענה הראשון חושים. „מי הוא זה אשר יערב את לבו למסר ליד המלך? אחד הפחות והסננים לא

(*) פחה או שר מלך (שטאטטהאלטער) בממלכת פולין בימי קדם.

לא יעשה זאת, גם אם נתן לו מלא ביתו כסף וזהב. כי איך יתנו להם גאונם וגאותם לעשות דבר במלאכות היהודים הנבזים בעיניהם, ואחד השרים הקטנים לא יעשה זאת מיראה מפני הכת הבליעל ראקיציאנה פן יבלע לו.

שמעו נא לי ואיעצכם נא עצה. ענה אחד הקרואים אשר החריש עד כה. „אבל האיש אשר יערב את לבו לעשותה והיא לא תצלח בן מות הוא. וזאת עצתי: לערך על נליון באר היטב את כל השוד והחמס, כל העשק והמרוצה אשר עוללה המרשעת, לא לנו היהודים לבד, כי אם גם לאי-יהודים, וכל זאת תכתב בדברים נמרצים ונמלצים אשר יחדרו בלב הקורא ובנפשו פנימה. כל עלילותיה ברשע וכל איש אשר עברה עליו רעתה ינקבו בשמות, איש איש לבדו, גם העת והיום לא יעדרו, ואז נבחרה לנו אחד מעדתנו לבקש מאת המלך לשמע את דבריו, מבלי הנד כי במלאכות כל העדה הוא הולך, כי אם דבר נחוץ לו לעצמו אל המלך, ודבר מצער כזה בל ימנע ממנו, ואז תהיה עת מצוא למסר למלך את הגליון.“

עצתך אשר יעצת, אמר הרב רבי יאסען בשחק היצא מכאב לב. „דמיונה כעצת העכברים אשר שתו עצות בנפשם להמלט מיד החתול האוכל אותם בכל פה, ונועצו לב יחדו לתלות על צוארו פעמון, וכשמעם את קול הפעמון יברחו וימלטו מידו. העצה הזאת ישרה בעיני כל העכברים; וגם אמנם עצה טובה ונכונה היא, אבל כאשר היו נכונים להשלים עצתם, והנה כאב אנוש, כי לא נמצא גם אחד בהם אשר ישים נפשו בכפו לגשת אל החתול ולתלות את הפעמון על צוארו, ועד עתה יבלעם ככל אות נפשו. האם באמת תדמה כי ימצא גם אחד ממנו בכל ארץ פולין אשר יחרף נפשו למסר למלך את הגליון?“

„אין גם אחד, אין גם אחד!“ ענו פה אחד כעשרה מהקרואים. מי אשר יערב את לבו לעשות זאת, נכון בידו יום השך—למות מות רשעים.”

„לא לא!“ ענה הרב גם הוא. „אין גם אחד! ולמי הצדקה לדרש מאיש לערות למות נפשו לבלתי הועיל. ואנחנו אין לנו על מי להשען, כי אם עליו אשר אליו יקרא נעים זמרות ישראל לאמר: הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם!“—

„רבי ואלופי, למה עמדת מלקרא את סוף המקרא?“ קראה אסתר פתאם כנפעמה מרוח ה'. „למה לא תשים את לבך להמקרא הכתוב הלאה אשר כתרועת שופר יריע בנפשי פנימה? ומה? האם גם רוחך, אתה ראש כל תופשי התורה, קצרה? וגם נפשך לא תשמע הקול האדיר והחזק? הבה, אתם אישים, תנו לי עלמה אין אונים לקרא באזניכם את דברי הגבר הוקם על: באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו!“

בקרא אסתר את הדברים האלה היה מראָה כמראה אשה נביאה בנוח עליה רוח ה': כפיה פרושות השמים, על פניה הופיע אור בהיר כאור השמש, עיניה נשואות למרום ומורות זיקות, רשפי אש, שלהבת-יה. לשמע דבריה הלוחשים הביטו כל הקרואים איש בפני רעהו ויתמהו, עד כי נחבא קולם והעתיקו מהם מלים. אך אחרי עבר רגעי מספר פתח הרב רבי יאסען את פיו ויאמר: „לך נאזה תהלה, בתי, כי יש את לבבך להשליך את נפשך מנגד בעד שלום עמך ומובו, אבל כח גברים דרוש לחפץ זה.“

„אנא סלה נא לי אדוני!“ ענתה העלמה אסתר ועל שפתותיה עבר שחק אשר כל ראהו חזה בו כוז וקלם. „אם כח הגברים האלה היושבים פה יתן לי ישועות כל תעשינה לעולם

לעולם; הנכרים האלה עשים כאשר עשו הנכרים בשושן: ישאו מספר, יצומו ויכבו, אבל אין גם אחד יגבר חילים לקדם פני הרעה, —ועתה, הבה, אם יחסר לכם כח לב העלמה אשר התאזרה עז לבא אל המלך אחשוורוש, הלא עליכם המשפט לקנות חכמת לב הגבר אשר שלח אותה אל המלך.

פני הנאספים האדימו כי נכלמו מדברי אסתר ורבית נדברו איש אל רעהו על דבר עצתה, אבל כלם ענו פה אחד כי אין חכמה ואין תבונה להשלים עצתה. בין כל המדברים היו נפש שנים אשר החרישו עד כה ולא דברו דבר. האחת היא בעלת הבית, האלמנה נאמאן, כי מחשבות צוררות אשה את אחותה התרוצצו בקרבה ולבבה פחד ורחב: בזכרה את הכבוד הגדול אשר תנהל, בהתיצב בת אחיה וכלתה לימים יבואו לפני המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה, ורחב לבבה; אבל בהשיבה אל לב, אולי לא תצליח דרכה, הלא בנפשה הוא, ופחד לבבה; השני אשר החריש עד כה הוא אליעזר בן האלמנה. עתה פתח את פיו ופניו האדימו כתולע. ויען ויאמר:

„הן בכל העיר קראקאו, ואולי בכל הארץ אין איש אשר רעת אסתר תגע עד לבו כמני, ואם אסון יקראנה בלכתה אל המלך, נבחר לי מות מחיים. אולם מי הוא הוֹד אשר יויד לגעת בה לרעה, בה-העדינה הדבקה בה בכל לבבה ונפשה, טובת השכל והיפה בנשים! — האם אין שמעך הולך בכל העיר קראקאו כי אין כמוה יִרְאת ה' ותמימת לב בכל בנות ישראל? וכל אצילי פולין רוזני הארץ הבאים כמעט יום בביטנו לשתות כוס יין אונגער, האם לא יתנו לה כבוד ויקר כאשר נאווה לשרות נשי החורים? מי יתן והיה לאל ידינו להטות לב אחד הסגנים להיות עליה כְּתֶרָה ולפגע לה

במלך

במך, ליעד לה מועד לשמע דברה, כי עתה לא היה כל אטון בדרכה; גם דבר נהוץ הוא כי איש איש ממנו יכתב ידו על מכתב הבקשה.

„כן, כן דברת!“ ענתה אסתר בקול נמרץ. „הנה האדון סטאניסלאו קריצקי הסטאראסט (*), מוילנא גם הוא יואדע השמן והבריא מן טראקי אשר דרכו לצחק תמיד ולהתל בכל איש, והמזכיר הראשי (**), מנפת ליטהויען, פעטער פאק, כל השרים האלה המה עתה בעיר, ומדי יום ביום בבקר באים הם אלינו הביתה לשתות בקבוק אחד או שנים יין ארענבורגער או רוסטער, כדרכם תמיד לשתות בבקר השכם בתור שתית שחרית. השרים האלה...”

„אמנם כן,“ ענתה האלמנה נאטאן חלקה אף היא ותשמע את דברי אסתר בדבריה, בהפצה להתהווד לפני הקרואים בקרבתה גם היא אל השרים. „כל השרים האלה טובים לנו מאד. וגם אמנם, האם נפלאה היא! הלא יין אונגער ורוסטער איש לי טוב מכל משרת הצמוקים הנמכרת בכל העיר בתור יין ארענבורגער הטוב; כל יושבי פולין יענו כי כנים דברי, וביתנו עזאת פחת קראקאו כי הוא שותה כל היין למינהו אשר בעיר ואשר בפרורים, באמרו שעליו לחשב ולדאג לשלום יושבי העיר, ועל כן הראה לדעת שאין כייני בכל העיר. זה עתה מקרוב בא האדון הטוב אל ביתי סר וזעף ויאמר אלי: „אבי, שם הנעל הזהב (***)“ כבדוני במרק פנולים בתור יין טאקי הטוב אשר טעמו היה לחכי כטעם ריח חלמות, וכמים המארים בא בקרבי; הביאי לי כד מלאה מהחבית הישנה העומדת לימין הפתח (להאדון רב החסיד נבון כל מצפתי המרתק

(*) שר המחוז בארץ פולין בימי קדם.

(**) גראם קאנצלער.

(***) שם בית מרוח אשר על השלט שלו היה מצויר נעל זהב.

המרתף שלי) לתקן מִשְׁחָתִי בקבתי אֲשֶׁר שָׁחַתִּי בִּמְרֹק הַפְּנּוּלִים, והיום בבקר עוד לא טעמתי מאומה, כי אם היין הַמְּשַׁחַת, שנים עשר ביצים קשים וכשני קערות מרק ירק. ואך כִּלָּה כִּלָּה האדון רב החסד לשתות כד אחת או שתיים מִיֵּין טֶאקֵאִי שלי אורו עֵינָיו וְשָׁב לֵאמֹר הֲרֵאשׁוֹן, ועתה הוא בריא אולם כהדגה אֲשֶׁר בָּמִים.

הן, דבריד, רבקה, העירו בקרבי רוח עצה אשר יש תקוה כי בה נִשְׁעַע. "אמר ראש עדת ישראל בקראקאוו. האדון הפחה טוב לי מאד, הלא אני הוא בן משק ביתו וכל מחסורי ביתו עלי, אם הוא יבטיחני לבקש מאת המלך לתת מועד לאסתר לַהֲרִיזוֹת את פניו. ישמר את מוצא שפתיו. ונאמנה יפיק רצון מן המלך, כי מעולם לא השיב המלך את פניו."

בעת אֲשֶׁר הִקְרָאִים הִבּוּ וְנוֹעְצוּ יחדו על דבר הַרְאוֹת אֶסְתֵּר את פני המלך נחפו מִשְׁרַת האֶלְמָנָה לְבֹא הַחֲדָרָה. הוא היה שאר בֶּשֶׂר אי-קָרוֹב לְמִשְׁפַּחְתָּהּ, הוא הסוכן על היין במרתף האֶלְמָנָה, הוא הַקֹּנֵה וְהַמְרִיק מְכִילֵי אֵל כִּלִּי, הוא הַמוֹצִיא וְהַמְכִּיא בְּבֵית, סוֹף דְּבַר, הוא היה פנת כל בית האֶלְמָנָה, ובלעדו זִהְיָה הַבֵּית כִּאֲנִיָּה בְּלִי תָרֵן. ויאמר אליה בחפזון ובהלה לאמר: "בואי נא מהרה, הִנֵּנִי אוֹמֵר לְךָ עוֹשֵׁי, חוֹשֵׁי לְבֵית הֵיכָן! כל הַבֵּית מֵלֵא מִפֶּה אֵל פֶּה שְׂרִים וְסַנְגִּים! נִפְלָאוֹת יֵה! רֹאֵה אֲנִי שֶׁהַיּוֹם הִרַת גְּדוּלוֹת וְנִצּוֹרוֹת, נִכּוֹן לְכִי בְּטוֹחַ שֶׁהַיּוֹם יִמְתִּיקֵן סוֹד וְיִתְעַצּוּ עַל צַפּוֹנוֹת וְגְדוּלוֹת, כִּי אֵת כָּל שְׁוֹתֵי יַיִן הַשְּׁלִיכוּ אַחֲרֵי הַדֶּלֶת וְהַמּוֹזוֹה וִידְרִשׁוּ יַיִן מִמִּינִים שׁוֹנִים וְרַבִּים, הֲלֹא אוֹת הוּא כִּי הַיּוֹם גְּדוּלִים יֵהוּ חֲקְרֵי לִבָּה."

"חיש מהרה, שְׂמֹאֵל, חִישׁ מַהֲרָה דַּעֲנֵי בָאָה!" אָמְרָה בַּעֲלַת הַבֵּית בְּקוֹמָה מְמוֹשְׁנָה בַּחֲפִזּוֹן. לְכִי יֵנִיד לִי כִּי הַיּוֹם יֵהִיָּה

יהיה מחזה נחמד למראה בבית היין. שמע נא שמואל, הסירה את כל כלי המשקה הטובים והיקרים: כלי הזכוכית המובאים מן ווענעדיג הסירם מהר מעל השלחן אשר בבית היין, כי זאת הלא ידעת מני אז, כאשר יתעצו על גדולות ונצורות זמן לא מצער, אזי לא יותר גם אחד מהכלים שלם בלי מום ומשחת; רק הכלים אי-היקרים והנשחתים, המה לבדם יעמדו על מקומם. גם זאת שמע נא, את החכית המלאה יין אֶזנער הטוב מאד, אשר עליו אמר זה לא כביר הַאִינוּאדע מפעטריקאוו (הלא ידעת את האיש הזה ואת דרכו לתת דפי בבל) כי כצפוני יפרוש את חכו ואת בטנו, את החכית הזאת פתח נא ותהיה נכונה תחת ידי. — ואתם אחי, אמרה אל הקרואים, „כאשר תואילו לשוב אל בתיכם, הואילו נא לצאת דרך הפתח מאחורי הבית לבלתי הראות לעיני הנאספים, כי בתתאסף האדונים להתייעץ על צפניהם, אז בתי כבית הַנְעֵד ביום האסיפה על עניני המדינה והמלוכה (רייכסטאג) ואין איש יאמין בחייו, ראו אחי, הזהרתי אתכם!“

הקרואים חשו ולא התמהמהו למלאות אוהרת בעלת הבית, בידעם כי דבריה נאמנו מאד, ואחר אחר אחד יצא דחוף ומבהל דרך הפתח מאחורי הבית, זולתי הרב רבי יאסען אשר זאת לא היתה לפי כבודו, יצא דרך הפתח מלפני הבית, ואסתר עם אליעזר הלכו עמו לשלחו ולשמר עליו עד הרחוב.

„עתה בני, שמעוני נא,“ אמרה האלמנה אל אליעזר ואל אסתר בשובם הביתה. „אקוה כי היום יהיה שכר מְשֻׁנָּה, על כן התחזקו והיו לי למשען ולמשענה: אתה אליעזר, שימח נא את לבך לזאת כי הכדים גם אחת מהן לא תשאר רקת גם רגע אחד, ואת אסתר יונתי, האירי נא את פניך אל האדונים. הן אמנם ידעתי כי אין נפשך לשבת בבית היין בעת אשר האדונים, הסגנים והפחות שותים שְׁכָר, הַמִּים ומתגעשים, אבל לא

לא ככל הימים היום הזה. ואם תראי כי יעופפו חרבים איש על פני רעהו אל תיראי, כי לא כאשר נראה לעינים יש עם לבבם, וביתר שאת עלמה וגם יפת תאר אין לה לירא כל מאומה מפני האדונים האצילים, כי גם אם נכלעו סן היין ישאו פני אשה ולא יגעו בכבודה; וגם אם היין בוגד ויעבר חק, גם אז לא יעוללו עלילות ברע, כי אם אולי יתנו לה מנשיקות פיהם, אבל גם זאת אין רע, ועד כה אין גם אשה אחת מתה בנשיקה.

„האם תדמי דודתי כי אירא ואגורה מפניהם?“ השיבה אסתר בשפתים שוחקות. „יראת אָנֶשׁ בל תבעתני. את ה' לבדו אירא, ומי הירא את ה' לא יירא ארס, כי ה' עמדי לא אירא רע! אך עם לבבי היה לחלות את פניך כי תתניני היום לשבת בחדרי, אבל אחרי שובי אל לבבי נחמתי, כי אולי תהיה היום עת מצוא לחלות את פני אחד השרים להציגני לפני המלך ולבקש ממנו לקחת לו מועד לשמע את דברי.“

„אם כן איפוא באמת יש את נפשך להתערב בדבר הזה ולערב את לבך להתיצב לפני המלך?“ אמרה האלמנה נדבה, אף כי היתה נבוכה למשמע אזנה.

„ומדוע לא?“ ענתה אסתר בשובה והשקט. „מי אשר הפה לב המלך אחשוורוש להנחם על מחשבתו הרעה אשר חשב על אבותינו, הוא יטה גם את לב המלך קאזימיר לרחם עלינו ולמשך לנו חסדו; הן, חזון לבי יגיד לי כי כן יהיה.— מי יתן,“ הרימה קולה בעליצות נפשה. „ואהיה גם אני כאסתר לפנים בישראל עזרת עמי ומושיעם בעת צרתם! אולם גם אם תקוטי זאת לא תנתן לי, הלא התקוה יקרה מחיים ושׁוֹה בנזק המות.“

האלמנה נאטאן פתחה את פיה להשיב לה דבר, אבל

ברנע הזה בא שמיאל סוכן ביתה, ויאמר לה כי עתה עת יחם השרים להמתיק סוד ולהעמיק עצה, ובחמם הלא ישיתו את משתיהם, על כן אֵץ הדבר להכין חצי חבית יין רוסטער וחצי חבית יין עדינבורגער. כשמע האלמנה את הדברים האלה עמדה ולא ענתה עוד; ואחרי אשר צותה את אסתר לבא מהר אהריה חשה מפתח ביתה לבית היין.

ויהי אך היה היה עם לבב אסתר ללכת אחרי האלמנה כאשר צִוְתָהּ, והנה איש בא בימים לבוש בגדי דרך ותבת עץ תחת זרועו בא הביתה. כָּבַע השועלים אשר על ראשו ופאותיו הארוכות היורדות תלתלים על כתפיו עד חגורו, נתנו אות אמת כי הוא יהודי יושב עיר בראד. ואחרי אשר עמד רגע כמתעתע ועיניו שוטטו בכל החדר, ענה ואמר:

„היש האלמנה נאטאן בבית? דבר לי אליה.“ ולא גרע עיניו מאסתר בדברו.

„ידיה מלאות עבודה ולא תוכל לבוא הנה, כי בית היין מלא שרים וסגנים.“ ענתה אסתר. ואם יש לך דבר לתת לה תנה לי, ואל תירא, כי אני אסתר בת אחיה וידי כידה.“

„הן אמנם נפשי אֶתָּה מאד לראות את דודתך ולדבר עמה פה אל פה,“ אמר האורח, כמדבר אל לבו, אחרי חשבו רגעים אחדים. „אבל אחרי שאין עתותיה בידה ואין לראותה עתה, אזי אעשה דברי עם העלמה אסתר, כי לא אוכל התמהמה פה; לבד שני שומים ופת לחם יבש לא בא בפי מאומה כל היום: רעי אשר בא עמי הנה לעיר צוה במלון להכין בעד שנינו ארוחת לביבות (לאקסיס) ואם לא אבוא למועד אשר יעדתי, אזי אוכדות לי הלביבות לנצה, כי האיש ההוא אוכל הרבה כהמלך כִּרְשׁ, ואיי שריר לאכלו!“

„ומה יהיה לדבר עסקך אשר אמרת?“ שאלה אסתר וצחק עבר על שפתיה.

„חיש מהר אנמרנו. — בעיר בראצלאוו (ברעסלוי) נתנה לי התבה הזאת להביאה הנה ולתתה בבית היין ליד האלמנה נאטאן, והיא תשיב אותה לבעליה.“

„אבל מי המה בעליה?“ שאלה אסתר ותתבונן את התבה מכל עבריה, הלא כל כתבת אין עליה, ומי זה איפוא יוכל לדעת ליד מי למסרה?“

„הן, גם אני שאלתי זאת את פי המשלח, אבל הוא אמר לי: למותר הוא לדעת את בעליה, כי פלוני אלמוני יבוא אל האלמנה נאטאן ויאמר: תני לי את התבה מעיר בראצלאוו, וזה האות.“

„הפלא ופלא!“ קראה אסתר מבלי נרע עיניה מן התבת.

והאיש הוסיף ויאמר: „אמנם גם בעיני נפלאות היתה זאת, ובראשונה מאנתי לתת ידי בדבר הזה, אך אחרי שהמשלח את התבה לענ לי ויאמר: קחנה, כי כל טרפה אין בתוכה, גם תקע בידי גלגל כסף (שקל), וזאת היתה לי דבר בעתו, כי רש אנכי ובביתי דלות ומסכנות, ואחמדהו ואקה את התבה.“

בדברו את דבריו האחרונים הציג את התבה על השלחן ויברך את אסתר ויצא הפתחה.

„נפלאות היא מאד! — הפלא ופלא!“ דברה אסתר אל לבה בעצמת תשוקתה לדעת מה בתוכה, כמשפט הכנות השואפות לדרש ולדעת כל דבר נעלם ונסתר מהן; ויען שהיום כבר רפה לערב נשאה את התבה אל מול החלון למען תוכל להתבונן אותה היטב. „מי יודע מה זאת בתוכה? גם אין כל קול דופק ואין קול משק נשמע בתוכה,“ אמרה

אסתר

אסתר בהניעה את התבה הנה והנה. „גם קלה היא מאד כאלו היא רקה. אפס אין זאת, כי אלו היתה רקה למה זה שלחה הנה? מי ישלח תבה רקה מרחק רב כזה, ועוד בסוד כסום, מבלי רשם שם בעליה? וגם התבה עצמה איננה מעשה הרש חכם הראיה להבדל בה כי תשלח בדרך רחוקה כזאת. — מי יתן ויכלתי להביט בתוכה, אבל סגורה היא במסמרים. הן אמנם רק מסמר אחד יסגירה ומנעול אין בה. אבל לשמט המסמר חלילה לי! — איך עלתה על לבי מחשבת פגול כזאת! אולם לשלח את התבה בדרך נסתר כזה נפלאה היא מאד. — הן נפשי יודעת מאד כי עלמה אתרת לא משלה ברוחה וכבר ראתה את אשר בתבה, גם דודתי, אדמה, לא בקשה חשבונות רבים אם הגדתי לה על דבר התבה, אבל אני לא בן עמדי, לבכי לא יתגני לעשות הדבר הזה להתגנב בסוד אחר כגנב במתתרת.“

בעת אשר דברה אסתר את הדברים האלה אל לבה הפכה את התבה לכל עבריה והניעה אותה הנה והנה, — והנה פתאום נשמטה מידה ותפל לארץ בשאון והמולה גדולה. „אהה ה' אלהים, מה עשיתי!“ זעקה אסתר בבהלה ותחש להרים את התבה מן הארץ. „הוי! הוי!“ הוסיפה לזעק ותבהל עוד יותר. המסמר נשמט ומכסה התבה סרה, מה נורא הדבר הזה! —“

אסתר כרעה על ברכיה מהרה לבקש את המסמר וגם מצאתהו למשוש לבה, ויהי את לבבה לחזק שנית את המכסה במסמר. אך נהמה על זאת ותאמר בדאנה: „אולי נשבר מה בתוכה?“ ובדברה הניעה את התבה כלט תנה והנה. „לא ישתקשק בתוכה מאומה, ברוך ה'! — ככל זאת אולי נשבר או נהרס דבר מסקומו, על בן אדמה שנבק לראות את אשר בתוכה ולעשות בה סדרים כבראשונה, ואולי

ואולי גם עלי המצוה לעשות זאת. — כן, כן הוא, אחרי שהתבה כבר פתוחה, הלא אין רע, ומה ממנה יהלך אם אשים עיני בה? הן הן, כן אעשה כאשר דברתי וחיש מהרה אשים בה סדרים כבראשונה.”

הדברים האחרונים אמרה בקול נמרץ הענה כי הדבר בלה ונחרץ, וגם אמנם חיש מהרה הסירה את מכסה התבה; אבל אך התעיפה עינה בה נבהלה ותסוג אחור כשני צעדים ותזעק בקול חרד לאמר: „נפש חיה! נפש חיה! אהה ה' אלהים, הלא תברה מתוכה! — אולם לא לא! הן לא תתנועע, אין בה כל רוח חיים, מתה היא! בלי שפק דבר יקר הוא. — שערה מה ארוך! תלתלים כצמת אשה (לאפקן)! אולם בשוא נתעיתי, באמת איננה נפש חיה! יעבר עלי מה, אוציא כמעט מן התבה ואראה מה הוא! הן, מהר אשיבנו למקומו ואת התבה אסגר כבראשונה.”

בשתים מאצבעותיה, בזהירות גדולה מאד אחזה אסתר את דבר הפלאות, אבל מה היתה? והנה הוא פאה נכרית יפה מאד, קוצותיה תלתלים, שערותיה בהירות ועינם כעין ירקרק חרוץ.

אמנם אל יחשב הקורא כי עדי הראש הזה נעשה בטוב טעם ודעת כפאה נכרית בימינו אלה, כי אם לפי רוח העת ההיא היתה מעשה ידי אמן להתעות את הרואה לחשב את הנושאות אותה (היא היתה פאת נשים) לאשה אשר שערות יפות בהירות-ירקרקות לפי טעם העת ההיא נתונות לה מידי התולדה.

„הפלא ופלא! עמל הוא בעיני לדעת מה זאת!” דברה אסתר בהנות לב, ולא נרעה עיניה מן הפאה הנכרית ותתבונן אליה מכל עבריה. — „הן, עתה נפקחו עיני!” אמרה אחרי אשר החרیשה רגעים אהדים. „הלא זה לא כביר

ספר בן הקאסטעללאנע *) מפאלטוסק כי בעיניו ראה בארץ איטאליה שרות גדולות וכבירות נושאות על ראשן צמות עשויות משערות נכריות לכסות גבחתן וקרחתן, וכל רואיהן ידמו כי שערותיהן הנה מלדה. אז היה בעיני השומעים כמפיה כזבים, (כאמת הוא פוהו וכוזב) וכן היה בעיני, עתה הראיתי לדעת שאמת נכון הדבר, כי גם זאת הלא פאה נכרית היא (פערקקע)! הן, כן הוא, גם הוא קרא זאת בשם הזה! הפלא ופלא, עד מה יעמיקו בני האדם עצות ויחשבו מחשבות לברא חדשות למען הסתר מעין הרואה רוע תארכ מלדה ומכטן!

זמן לא מצער עמדה אסתר ותתכונן אל הפאה הנכרית מבלי גרע עיניה ממנה ומדברת אל לבה, עד כי השיבה אותה אל התבה ותחזקנה במסטר.

עוד לא עברו רגעים מספר, והנה הדלת תפץ על צירה ואדם עטוי במעיל ארוך ומצנפת (קאפיצע) מאחוריו דרך על מפתן הבית. המצנפת עלתה מן הערף ותכסה את הראש עד העינים, על כן לא יכלה אסתר הַבַּר אם איש או אשה היא, ומה גם שחשכת הנשף כסתה את החדר, חיש מהרה שמעה קול אשה שואלת, אבל בקול מתנכר, לאמר: „האת היא האלמנה נאטאן?”

„לא, אני בת אחיה — מה שאלתך ובקשתך?” אמרה אסתר.

„ממך לא אבקש מאומה.” ענתה האשה קשה. „הביאי הנה דודתך.”

„זאת לא אוכל;” אמרה אסתר בענות חן. „עתה ידיה מלאות עבודה.”

העלמה

(*) שר המכצר או שר מצודה בארץ פולין כימי קדם

„העלמה, קראי אותה הנה, חושי ואל תתמהמה!“
קראה המתנכרה עזות בקול נגיד ומצויה. „אין לי לדבר עמה
ברגע הזה, ברגע הזה, התשמעי? חושי ואל תעמדי, —
האם עוד לא תשמעי בקולי, יהודיה!“
„לא אוכל עתה קרוא את דודתי;“ ענתה אסתר בזעף.
„בית היין מלא חורים וסננים, ובעלת הבית לא תוכל ללכת
ולעזבם גם רגע. ואם נחזין הדבר מאד, לכי עמי ואני אנהגך
ואביאך אליה.“

„זאת לא אוכל!“ אמרה המתנכרה בחפזון, „פה אדבר
עמה — אך אולי תדעי את השב לי דבר: האם לא הביא
הנה איש נכרי תבת עץ למסרה לשואלה? אני באתי לדרש
את התבה.“
„אמנם תבת עץ הובאה הנה.“ ענתה אסתר בשפה
רפה.

„אם כן אפוא תני אותה לי!“ קראה המתנכרה ותחש
אל השלחן אשר התבה עמדה עליו, כי ברגע הזה התעיפה
עינה בה.
„אל נא!“ קראה אסתר ותמהר ותתיצב לפני השלחן,
לבלתי תת את המתנכרה לגשת אליו, כי יראה פן תקח
את התבה.

עתה בעמד המתנכרה קרב לה מאד יכלה אסתר לשים
עליה עיניה ולהביר מעט את תמונתה, אף כי חשכת הנשף
כסתה את כל החדר. פניה יפים וקצובים מאד, עינם כעין
לבנת השלג, ואין לחדד כי יפת תאר ויפת מראה היא מאד,
אבל העזות והגאווה עם קשי הרוח אשר בפניה ילינו, תעכו
יפיה ויהפכו הודה למשחית, עד כי אסתר בראותה אותה
נודח ממנה ונבהלה כמעט רגע.

„אתרי שבאת הנה, שרתי, לדרש את התבה,“ אמרה
אסתר

אכתר בענות חן, אחרי אשר החרישה כרגע ותִשָּׁב רוחה.
 „הלא בלי שפק מודעת לך כי עליך לתת אות, על כן שָׁרְתִי,
 אל נא תשייתי עלי חטאת כי לא אתן לך את התבה
 מבלי תתך אות.“

„על זאת נאווה לך תהלה כי תדעי להזהר!“ אמרה
 המתנכרה בלשון רכה מאשר בראשונה וצחוק עבר על
 שפתיה. אחרי כן הוסיפה ואמרה: „הבה, תני לי את התבה
 מן העיר ברעסלוי רבה.“

כדבר המתנכרה את הדברים האלה שבה אכתר אחור
 ותורה באצבעה מול התבה העומדת על השלחן. כחתף
 חטפה המתנכרה את התבה ותסתירנה תחת מעילה, ושקל
 זהב השליכה על השלחן, ומבלי דְּבַר דְּבַר, גם מבלי אִמֵּר
 שלום, הפנתה שכמה ותלך לה חושים.

„נפלאה היא!“ אמרה אכתר במנד ראשו. „הנה אדמה
 שכבר ראיתי את האשה הזאת. — חן, כן הוא, ראיתיה!
 חזות פניה לא מוזרה לי, אף מודעת לי מאד. נִפְלְתָה
 תמונתה וחזות פניה מתמונת שאר הנשים וחזות פניהן, ומי
 אשר ראה אותה אך פעם אחת תִּחְרַת תמונתה על לוח לבו
 ולא ישכחנה לעולם, ובכל זאת — לא אדע מי היא. היא
 השליכה כסף על השלחן, אתננו לשמואל, לו היה פה
 העני מבראדי הסביא את התבה, כי עתה נתתי לו, כי לו
 הכסף בצדק ובמשפט. אבל מה זה עיני תראינה? שקל
 זהב! — המתנכרה אשת גדולה היא; בלי שפק אשת או
 בת אחד השרים והסגנים היא. נפשי חשקה מאד לדעת
 מי היא. אדבר עליה עם דודתי.“

עוד דבריה בפיה והנה קול מאחורי הדלת קוראה:
 „אכתר ידידות נפשי! אכתר-קא חיתי! אכתר-קא, אכתר-קא!“
 היש

חיש כברק רצה אסתר מן החדר.

„חושי, עושי!“ קראה האלמנה בכל כחה, עד כי כמעט לא נותרה בה נשמה. „השרים ממתיקים היום סוד ומתיעצים על גדולות ונצורות. על כן תחסרנה לי עוד ידיים למחר מלאות את הכלים הרקים; ואף כי אני עושה כל אשר בידי לעשות, בכל זאת השליך שר הפלך מקאמענין פאדאלסק (מה שמו?) את הכד על ראשי, באמרו כי מתמהמה אני לתת על פיו.“

אסתר נחפזה לרוץ כאשר יכלו רגליה שאתה לעזר את דודתה במלאכתה.

בית היין רחב הידים רתח כסיר. אל השלחן הנוזל ממנו יין מיין שונה ישבו שרים רבים זקנים באים בימים וראשיהם לבנים כשלג משיבה, ראשיהם כסומים קצרים, זקניהם הלבנים ארוכים, רחבים מלמעלה וצרים מתחת, מלכשים אדרות שער יקרות מעורות חיתו צאבל. הצעירים לימים עמדו להם מסביב או נאספו לאגודות במקומות אחרים בבית. רבם יפי תאר ויפי מראה עם רוח בינה על פניהם, ומהם יפי תאר אשר יוכלו להיות מופת לרבים ביפים.

שר פלך קאמענין אשר התאוננה האלמנה על המית וזדון לבו, היה איש זקן בא בימים אשר כבר נבלע מן היין וחזותו הוכיחה עליו כי רוחו המה בקרבו ביתר שאת על כל חבריו ורעיו. ויען ויאמר לרעהו הזקן היושב למולו: „הנני אומר לך נאמנה, אדוני נושא דגל המדינה, (לאנדפאָהנרד), אם תוסיף הממשלה ללכת גם לימים יבואו בדרכה אשר היא הולכת עתה, אזי יבוא הקץ לממשלת העם (רעפּובליק)! כל משרתיה עושי רצונה כלם שדים ושעירים זרים! כל אגודתה נוסדה מאשכנזים ארורים! — הזקנה, מלאי את האשישים!

שמעי

שמעי נא את אשר אמר אליך, הזקנה, כנפשך הוא, אם איש זולתי ישתה אף יטעם מן היין הטוב הזה! הנשאר ממנו יהיה שמור לי, בלכתי הביתה אקחנו עמי לשתי הלילה. — על דברתי אדוני, האשכנזים הארורים ידיחו את המלך, ולולא השעירים האלה מדיחו, אזי היה איש חיל ואיש טוב ואני אהבתיו.

”כמד כמני יחשב לכבי, אדוני נוסל טוב!“ ענה רעהו בהגיתו את היין אל פיהו, ובחזקה דפק בכוסו על השלחן. בשלחו מעל פניו את השגל אדעלהיד — אשר כמעט רוח אשתי, תנוח בשלום על משכבה, היה לה — על מריה ורוחה הקשה, אז כלנו קוינו לטוב, אבל לדאבון נפשנו מעלות האשכנזים לא ירדה אחורנית נס עתה, כי אם ידם רוממה עוד יתר הרבה עתה מאז.

”אבל זאת לא תקום ולא תהיה עוד!“ ענה חלקו אף הוא שר בריא ועב מאד ההשמן (קאסמללאן) מפלך ביעלסק. ”יבוא נא יום אספת המדינה (לאנדסאג) באהבתי את ה' (**“ אזי אפתה פי וארים קולי, עד כי כל השומע תצלנה שתי אזניו.

”ועתה חמס היהודים, — חמס הכבד העמוס עליהם מחדש!“ קרא בקול הפחה מפאלטוסק. ”יאמרו: היהודים רבים מאד בארץ ומיום ליום המה הולכים הלוך ורב!“ ילכו האומרים לעזאזאל! למה נתן להם מראש מהלכים בארצנו? יאמרו: היהודים הונים, עושקים ומרמים!“ חזיו ורעם, אבל הלא גם אתרים זולתם, אשר שמוותם לא אשא על שפתי

---

*) Mosci Dobrodzieju

**) Jak Boga Kocham

שפתי, גם הם הונגים ומרמים כהיהודים, ואולי עוד יותר מהם.

„אמנם כן אדוני, פחת פאלטוסק!“ אמר אציל אחר אשר החריש עד כה. „ואם בזאת הפצתי לתת לאחר להונות ולרמות אותי, מי יאמר לי מה תעשה? הלא אציל פולין אני ובידי לתת למי אשר אחפץ לעשוק ולרמות אותי. אם יגנב אותי היהודי סוכני (פאקטאר) והגנבה לא ישרה בעיני איסרהו בשבטים, אבל למי הצדקה והמשפט להתערב בעיני? הלא הוני ונחלתי לי המה, ומי אדון לי?—“

„אמת נכון הדבר, אדוני גומל טוב!“ אמר איש צעיד לימים העומד מאחר הכסא לשמע דברי הזקנים. „אם ירמני סוכני ויסובבני בכחש ובמרמה, אוכיחנו בשבטים כאות גפשי. הן אמנם אחרי כן, אולי כה יעשה וכה יוסיף לרמותני וגם ידע להזהר יותר, אבל חמס הלא לא יועק עלי. אולם עתה מקרוב הכיתי רוכל אשכנזי פעמים בשבט, על אשר רמני, ואין אמר ואין דברים בפי להניד לכם את הכעסים אשר הכעיסני.“

„בלי יהודים לא נוכל עמד!“ אמר פחת קראקאוו, אחרי אשר הגיח אל פיו כל היין מכוסו בשום לב וימלאנה שנית. „מי יעשה טקנה וקנין בארצנו? מי יהיה עורכי מערבנו? מי ידאג וישים לבו לכל צרכי ביתנו? הנכון לנו, שועים וחורים לעשות זאת? או היוכל האכר כפרד אין הבין לעשות כל אלה? היש בארצנו לבד שתי המפלגות האלה—יהודים ואכרים עוד שלשיה אשר תשים את המשא הזה על שכם? בקרב לבי: אם יחסרו לנו, בני פולין, יהודים, כאלו תחסר לנו מחצת-ירק—וזאת לא דבר רק הוא ממנו, כי מי מאתנו, בני פולין, יוכל לחסר נפשו ממחצת ירק?“

„אמנם כן הוא!“ ענו כל המסבים פה אחד. „בלי יהודים

יהודים אין לנו לפנות ימין ושמאל, היהודים נחוצים המה לנו, כלה ונחרצה!

„האדון קאסטעללאנא השכיל היטב לערך לפנינו עתה מקרוב את היהודים לעמט האשכנזים,“ אמר שנית פחת פאלטוסק בחם לב. „עוד מימי קדם בחלה נפשי באשכנזים ולא אוכל לכלכל דברי עמם במשפט, תחת אשר להלך נגד רוח סוכני היהודי, הנני יודע מאד מבלי החמיא אל השערה. בעשותי מקנה וקנין עם סוחר אשכנזי, הנה אחת משתי אלה תהיה לי: או אכלה לשוא כחי מבלי כל תוצאות לעמלי, או יכעסני תמרורים, עד כי דמי בעורקי יתפד לזפת בוערה; לא כן סוכני היהודי, הוא יודע מאד להלך נגד רוחי ולשקל בפלס עד כמה לנסות אותי במסה, וגם אני יודע כן. אם כיסי רק והסר כסף באני, אבל שדותי עשו פרי תבואה ואין משכלה בעדר סוסי, הנני שולח אל סוכני היהודי ואומר לו: הבה כסף, אין לי אלף דגרי זהב (דיקאמען) לחג הולדת משיהנו, ובעדם תקח לך מספר כזה וכזה חמרים ודגן, או מספר כזה וכזה סוסים. היהודי יעורר זעקת שבר, יפרש ידיו וישבע בנפשו ובחיי אשתו ובניו, כי גם אנורה אחת בכיסו אין, ואני מבלי שים לב אל דבריו ומבלי קצף ורגז תאחז בשבט ידי, או ישים לפני החצי, ואני כלא שומע הנני מעניק לו מכות עשר, אז הוא מוסיף על המספר, וגם אני, בחטלתי עליו, גורע ממספר הדינרים אשר דרשתי מידו, ובעבר רגעים שנים עסקי כלה וננטר, ובידי שני שלישי מככת הזהב הדרוש ממנו. אבל לא כן יעשה עם סוחר אשכנזי, עמו בל תעשה מקנה וקנין בדרך תבונות כזה. נעו מעגלות האשכנזים ודרכיהם מנו געלמה, ולנצח לא תדעון. הן הן, ילכו כל האשכנזים לעזאזל! יקחם אפל וצלמות!“

„כל ימי האדם בחלד

הפולי להאשכנזי אח לא יולד!“ (*)

קרא שר פלך זקן אשר כבר נבלע מן היין. „פעם אחת הנדתי זאת עוד בימי קדם לאבי מלכנו קאזימיר, להמלך וולאדיסלאוו אָרְך-אמה **“ אשר גם לבו הגה אהבה להאשכנזים. תמיד בראותי אחר מהם בשער המלך יעבר עלי רוח קנאה וחמה, גם חרבי בנדנה כל תשקט, כאלו היתה לנפש חיה, וכמו חי כמו חרון מתאמצת לצאת לכלות חמתי בו.“

„אמנם כן הוא!“ נתן בקולו פחת קראקאוו אשר היין הדליקו גם הוא. „ארורים האשכנזים! יחיו היהודים!“

„לא נתן לקחת את היהודים ממנו! הִמָּה הראשון ביתר שאת וביתר עז. המלך לו אין כל צדקה ומשפט לגרשם מארצנו, ואני על אפו אשמר לי את יהודי, גם אם יהיה דרוש לחפצי להגן עליהם בחרבי ובקשתי.“

„בי אדוני הנדיבים,“ ענה זקן נכבד ונשוא פנים אשר החריש עד כה ולא התערב בדברי הראשונים. „אף כי אני דוד המלך, בכל זאת לא אשא תרפה על קרובי ולא אכחיד תחת לשוני כי רבות נעשו בימים האחרונים האלה אשר לא ישרו בעיני, וכן לא יעשה, ועוד יתר מאד יחרה לי, בדעתי כי לא במלך האשם, כי אם בהשטן — באהובתו, המושלת בו וברוחו ככל אות נפשה; בה, בה האשם. ועתה כת עצתי: לסבב פני הדבר כי היהודים יכתבו מכתב בקשה למלך

*) Jak Swiat Swiatem

Nigdy Polak z Niemcem Bratem

**) עללענלאנג. הוא היה נקרא כן על כי היה קמון הקומה מאד

למלך, במכתב הזה יערכו באר היטב את כל ענינים ולחצים בימים האחרונים אחד לאחד; את המכתב הזה ינישו להמלך ואנחנו נבוא אחריהם ונמלא את דבריהם. ולבי נכון בטוח כי דברי וולאדיסלאוו פיאסט (מדבר על עצמו) אשר ידבר לפני הדר כבוד מלכותו לא ישובו רקם.

„טוב דברת אדוני אלוף דאברין!“ ענה פחת פאלמוסק. „הן אמנם יתר שאת אין לך עלינו, ורק כאחד ממנו גם אתה; גם המלך אשר בחרנו לנו, אף הוא איננו גדול ממנו וכמהו כמנו, וזאת כל שאתו לבד שהוא הראשון בחברינו, אכן יען שאיש ישר אתה, לכן כדברך כן יהי. הן הן! אקוה כי בדבר אשר אתה, אני וכל הנדיבים האלה פה אחד נאמר, הן' לא יערב איש את לבו לאמר, לא“

בעת אשר נדברו הדברים האחרונים באה אסתר בבית היין ותעמד ליד בעלת הבית. רגעים אחדים הקשיבה רב קשב לדברי השרים, ואהרי כן מהרה ותגש אל פחת קראקאו, ובהשתחויתה לאחזו בברכיו (*). אמרה בשובה ונחת: „מי יתן ואוכל לנסות דבר אל אדוני הנדיבים נומלי טוב!“

„ראו נא, הנה אסתר-קא! — אסתר-קא היפה!“ ענו כל המסבים פה אחד.

„את חבצלת השרון, שושנת העמקים!“ נשא מדברותיו כמטיף קאסמללאנע צעיר לימים בקול רם ומצחק.

„היפה בכל בנות קראקאו! — גם יפה מהבת מי לא דרוזשקא שם בבית היין, נעל הזהב!“ ענה אחד מהשרים. אלו

(*) כן היה המנהג בארץ פולין בימי קדם. בהחל אחד העם לדבר אל אחד השרים הגדולים השתחוה לו ויאחז בידיו בברכי השר.

„אלו היית בת אצילים,“ קרא בנרון עוד אחר. „אוי שתיתי יין בנעלך בעד שלומך (*), על אף כל איש אשר ערב את לבו להניא אותי מזה! אולם עתה תמלא נפשי באהת מנשיקות פוך, אף אסתר-קא היפה!“

„הרף אדון מן משארנאוויין! השמיעו פחת קראקאו ברנו קולו. לא אתן לחבק את אסתר-קא נגר רצונה. זה עתה מקרוב נתתי על המהפכת קראקאוויק (***) צעיר לימים על אשר זדה לעשות כזאת.“

הראשון פתח את פיו להשיב דבר, אך אסתר אחזה בידו ותנע אל פיה ותאמר בקול דממה דקה לאמר: „בי אדוני, אל נא תתגרה עתה מדון ומריבה!“

„הנני שותה כוס יין בעד שלומך — ואשים יד על פה, אולם רק יען שאת חלית את פני ותדרשי זאת מכני.“ ענה המתגרה ונפשו שבה למנוחתה.

„הנה עתה שמעתי את אדוני גומלי טוב אומרים,“ אמרה אסתר. „כי אין טוב לאחי בני עמי, כי אם לערך את כל ענים ולחצם במכתב בקשה ולהגישו להדר כבוד מלכותו; אמנם כן יעצו גם זקני עדתנו, אבל אין איש בעדתנו אשר מצא את לבבו להגיש את מכתב הבקשה ליד הוד מלכותו, על כן נשאני לבי לעשות את הדבר הזה, ובעיני זקנינו טוב וישר הדבר, ועתה אותה נפשי לשמע מה בפיכם, אדוני גומלי טוב.“

„מה? את? עלמה? —“ קרא פחת קראקאו בתמהון. „רעיון רוח ושגעון הוא.“

לא

(*) אות כבוד לאחת השרות הגדולות. כן היה המנהג בין שרי פולין בימי קדם.

(**) יליד קראקאו הצעיר לימים מבני האצילים.

„לא, אדוני הפחה, רעיון חרוץ הוא.“ ענה האלוף
דאברין. „עצה טובה ונכונה שאין טובה ממנה. שאר בשרי
המלך לא יעצר כח להשיב רקם את פני עלמה יפת עינים;
וגם אם מצא ימצא את לבבו להשיב את פניה — אשר לבי
לא יתנני להאמין זאת — הלא נכון לבה בטוח בי רע לא
יאנה לה. לא כן אם יעשה זאת גבר, כי עתה מלבד שנכון
הדבר כי המלך ישיב את פניו רקם, גם מי יודע מה תהיה
אחריתו ואחרית שולחיו.“

„גם לבי יהנה כן.“ אמר שר המצודה מן ביעלסק.
„הן אין גם אחד מבני פולין יזיד לגעת בעלמה יפה לרעה,
אף כי המלך, הלא בן אצילים ואיש חיל הוא.“
„לזאת, פן יאנה לי רע, לא אשים לב, כמוד לבי לא
אירא כי ה' מגן לי;“ ענתה אסתר בטנוחה. „אולם בזאת
כל מעיני, איך איפא להפיק רצון מהוד מלכותו כי יתנני
לראות פניו ויקה מועד לשמע את דבריו. בזאת, אם מצאתי
חן בעיניכם, אדוני גומלי טוב, תסמכני רוח נדיבתכם!“

„הדבר הזה נטל עליך אלוף נשא!“ אמר פחת
קראקאו בפנותו אל וולאדיסלאו פיאכט.
„טוב הדבר, כן אעשה כאשר דברת, אך אם גם
אתם אדוני תעזרו אחרי לפנע לה במלך למלאות את בקשתה;“
אמר האלוף. „ואתם, התדעו מה נעשה? אנחנו כלנו נעמד
לפני המלך בתגיש אסתר-קא את בקשתה, וזאת תהיה
בשבוע הבא ביום מקרא שם המלך. הלא בלעדי זאת מנהג
עתיק הוא כי ביום הזה ידרש האדון לכל דורשיו ומבקשיו,
והמלך טוב לבו עליו תמיד ביום הזה ויפיק רצון לכל.“

„דברך טובים ונכוחים! כן תקום!“ קרא בגרון פחת
פלך פאלטוסק. „אז אולי גם ראקיציאנה תהיה שמה ועששו
עצמותיה

עצמותיה מקנאה וכעס, בראותה עלמה יפה סמנה. — אני לא אוכל נשוא את האשה הזאת ובראותי אותה ירתחו מעי בקרבי;” הוסיף להרים קולו ובכוסו דפק על השלחן. “היא הביט בבזו וקלכה על כל הדיבותינו ודרכנו, שם פולין לה לחרפה ובפניה לעג וקלם תמיד ילינו.”

“נות ואבדון לראקציאנה! ותחי אכתר-קא!” קרא פחת פלך פלאצק בגרון.

“הי משיחנו! דבריכם העירו בקרבי דע (אידע) ורעיון חדש;” אמר האוֹף דאברין בלט להיושבים על ידו. “רעיון השוה לשים אליו לב ואשר עליו אדבר עוד עמכם, אך לא פה המקום. הנני מהלה את פניכם אדוני, לשבת בבית מחר בבקר עד בואי ושמה נדבר את דברינו באין מפריע.”

“הן אני יודע את אשר בלבבך.” ענה פחת פאלטוסק בלשון ערומים ויקרץ באחת מעיניו. “תנו לי לעשות הדבר הזה! מחר ארכב יחד עם המלך לצוד ציד חורירי יער, ובדברי עמו דברים מדברים שונים, אנלה את אזנו כי אכתר-קא היא היפה בכל בנות ארצנו...”

“ואני אנלה את אזנו בעת מחר השלישית כי יש את לבבה להניש לו מכתב בקשה, אך תִּכַּן הבקשה מוזר לי;” אמר האלוף דאברין, מבלי תת לפחת פאלטוסק לכלות את דברו. אך מחר נדבר עוד ונמתיק כוד על הדבר הזה. המחשבה אשר חשבו אנחנו לבדנו, עלינו להשכיל גם לעשותה אנחנו לבדנו.”

משתה היין בבית האלמנה נאטאן נמשך עוד זמן כביר, והצעירים לימים נלאו לבחר להם לשון צחה ומתק שפתים בדברם עם אפתר; ואף כי לא אחד ולא שנים כבר עברם יין, בכל זאת רוח הגאון עם רגש הכבוד והנדיבות יחד (ריססציון)

נחלת לב אצילי פולין מלדה ומכטן, עצרו בעדם מלהפריע חֵק המוסר והצניעות נגד העלמה, אף אם ממעי יהודה יצאה. כבר עבר הצי הלילה, "או אז עזבו האחרונים מהאצילים את בית היין ויפטרו הביתה: מהם על סוסים, מהם נשאים בכסאות על כתפי עבדיהם ומהם ברגל.

אחר הדברים האלה לתקופת ימים שבעה בא היום הקדוש: קאזימיר, היום אשר המלך נקרא על שמו. כמעט בכל יקר והדר תפארת בני קדם יושבי אזיה נסעו כל אילי פולין ואדיריו מבית-אל אחרי כלות התפלה בעד שלום המלך: איש איש ואהוזת עדתו מצעירי אצילי פולין (שלאחסיג) החוסים בצלו לו מסביב, כלמו לבושים בגדי חפש ומחלצות כהוד והדר ורוכבים על סוסים אבירים, עלו על הנבעה אשר עליה נכון ונשא ארמון המלך העתיק. הסוסים אשר קוצותיהם תלתלים מן הצואר כמעט עד הארץ היו מכוסים מן הקצה אל הקצה ביריעות יקרות ובעורות גמרים. בפל ננה ננה ברק אבני יקר, שרשרי זהב, שלל צבעי רקמה, אדרות שער מעורות צאבאל, שיש ומשי. הצר הארמון, המבוא לפני השער וכל אולמי הארמון היו צרים מהתכנס בהם השרים והסגנים עם אהוזת מרעיהם. גם עבדים ומשרתים אין מספר כלם לבושי בגדי שרד (ליורעד) בצבעים מצבעים שונים בצבעי השלט (וואפען) אשר לאדוניהם. ואף כי לא היו כי אם משרתי ארות הסוסים או משרתי הבית, בכל זאת צעדו גם הם בגאון וגאווה לא נופלים מאדוניהם. איש איש מהם חרבו על ירכו, אות היא כי גם הוא מאצילי פולין הצעירים (שלאחסיין) והכרת פניו ענתה לאמר: „די לי באמר פי, לא הפצתי“ *) להפר עצת אספת הממלכה (שייס), וגם אני אציל הנני לא נופל

---

*) Nie pozwolam !

נופל מהמלך, והוא איננו גדול ממני, כי אם בעשר לבד.”

ברכת השלום ככל משפטה וחקתה בחצרות המלכים
 כבר החלה בהיכל כס המלוכה. המלך איש יפה תאר ויפה
 מראה בחצי יטיו, פניו צוהלים, עיניו מפיקות רצון וחסד,
 ממשבצות זהב לבושו ועל שוליו סביב שפה מעורות צאבאל
 לפי טעם בנדי הלאם (נאטיאנאלקלייד), כבע עם כנף רָאָה יקר
 על ראשו, והוא עומד תחת חֶפֶת כבוד ודוכר שלום ואהבה
 לכל הסגנים והחורים נכבדי פולין העוטרים אותו. והשרים—
 רבם זקנים וקרחת על ראשיהם, ובנדיהם לא נופלים מבנדי
 המלך בתפארת ויקר. כל שיחתם ומדברותם עם המלך היו
 אין אונם. ואף כי לעתים דברו אתו דברי עֲנָה וּכְנָעָה,
 בכל זאת מזהלותם בדברם עמו, ניב שפתם ומענה לשונם
 ענו יתר הרבה על כְּתִיקָרְעִים מאשר יחלו עבדים לפי מלכם.
 בין כל השרים והסגנים אשר עטרו את המלך עמדה גם אשה
 אחת, ורק היא האחת—נפלאה היא!—וגם היא עמדה תחת
 חֶפֶת הכבוד כשנים או כשלשה צעדים מאחרי המלך. פניה
 כשיד הורו, ובהם ילינו גאווה, עתק וכזו, אבל אין לבוד
 כי היא אחת מהיפות בנשים. מֶדָּה ממשי שחור תפור בטוב
 טעם לפי טעם בנדי אשכנז ושפתו מְרַקֶמֶת זהב; קוצות
 תלתלים מזהירות כירקרק חרוץ יורדות מעל ראשה עד החזה
 החשוף, הלבן כשן. כל איש חזה בה כי שומרת היא את פי
 המלך ותקשב רב קשב לכל הִנָּה והגה היוצא מפיו. בפנות
 אליה אחד מהעומדים עליה לדבר לה בלש כבוד וידידות,
 הוכיחה עליה חזותה כי לא תשית לבה אליו, ודמותה כדמות
 מצבת שֵׁשׁ מבלתי נוע; גם אין כל רגש נשקף מעיניה—
 לא רגש רצון ולא אי-רצון.

ויהי כבלות תראות פני המלך והוא צעד כשנים או
 כשלשה

כשלשה צעדים מתחת לחפת הכבוד, נגש אליו פחת קראקאו וישתחו ויאמר:

„עלמה מבקשת את פני המלך עומדת באולם הבית. אמנם יהודית היא, אבל אני נתתי תקוה בלבה כי כדת היום הזה מקדם קדמתו יואיל הדר כבודו לתת לה רשיון לפל לרגלי הדר כבוד מלכותו.“

„יהודית?“ אמרה האשה אשר עמדה אצל המלך בקול דממה, ובכל זאת נשמע לאזני המלך. „נפלאה היא לתת רשיון לבויה-נפש להראות את פני המלך.“

„צור סמנו הצבנו, ראש משפחתנו—המלך פיאסם ישב לעתים לפני שער ארמונו להקצאות גם לענים כוכבים על הפתחים המבקשים את פניו.“ אמר האלוף דאברין.

„זאת היתה בימי קדם—בימים העתיקים אשר כבר אבד עלינו כלח!“ ענתה האשה בלצון, ועל פניה הופיעה נהרה כעל פני איש אשר על אויבו התנכר.

„בארץ פולין נכבדות הנה העתיקות כהחדשות בארץ אשכנז!“ ענה האלוף בלשון אפעה ובמרורת פתנים.

„הלא אשה היא המבקשת את פני, והאדון הפחה הציגה לפני, שתי אלה דיות הנה להסית און לבקשתה.“ אמר המלך בקול מלא רצון, וירום לאחד מעושי רצונו להביא את האשה הנה.

עוד לא עברו שני רגעים ואסתר באה בלשכת היכל המלך. ביפי תארה מלדה, ונוסף לזה יקר תפארת בנדיה אשר לבשה בטוב טעם ודעת, דמתה לככב מזהיר. וגם אמנם כל העומדים המה ראוה כן תמהו ונבהלו. קול המולה דקה נשמע בכל הלשכה בצעדה בהוד מלכות כמלכה מלדה ומבטן.

נאון תפארה ורוח אמן תאמים יחדו נחו על פניה היפים

היפים, עקבות כֶּדֶד וּמִחְתָּה בל נודעו בעיניה, כי אם נהרו וזהוהירו ביתר שאת וביתר עז, נט להייה האדימו יתר הרבה. כל העומדים שמה הנידו ולא כחדו כי מיום הולדם עוד לא ראו עלמה ביקר תפארת יפיה כמוה. וכן תמהו ונבהלו למראה אסתר והדרה, עד כי גם אחרי שכבר נגשה אסתר ותעמד לפני חפת הכבוד, אין אחד מאנשי חסדה ונסומכי נפשה התעורר לנשת אליה ולהראותה כי היא המלך.

„העומדת אני לפני המלך?“ שאלה אסתר בענות חן ותשא עיניה אל כסכת השרים והסגנים המלבשים כלמו מלכות.

הפחה מקראקאו הראה אותה לדעת את המלך.

בנשאה עיניה על המלך נפלה לרגליו באין אָסֶר ודברים ותנע בברכיו כמשפט בני פולין למלכם, ובשוב רנע קמה על רגליה ותנש לו את ככתב הבקשה. רגעים לא מעטים הלפו הלכו למו, עד כי לָקְחוּ המלך מידה, כי ברנע הראשון כאשר דרכה אסתר על מפתן הבית דבקה עינו בה, וכל עין חוזת בו שכל הניזוניו ומעיניו שם בהוד יפיה. זמן לא מצער עבר, עד כי צוה המלך את המזכיר העומד עליו לקרא לפניו את מכתב הבקשה.

המכתב הזה נכתב ביראת הכבוד ובשפת כנען (*). ראש דבר יגידו החותמים לאמר: „דעתנו זאת, כי לעולם לא יצלה לנו להביא את צעקתנו לפני הדר כבוד מלכותך, אִכְפָּה עלינו לשלח את הנליון הזה על ידי עלמה מולדת עמנו אשר לבה נרב להציקו להדם רגליך“. בגליון הזה יערכו המבקשים מִפְרֵשׁ ובשום שכל את כל החסדים אשר הפליא לעשות עמהם המלך וולאדיסלאו וגם הוא, המלך קאזימיר בכבודו

(*) דעמוססאללע שפראכע. עיין באור ותרגום על פסוק: מדברות שפת כנען (ישעיה יט יח)

בכבודו ובעצמו. אחרי כן יביעו תודת לבם, גם רוח הבטחון אשר העירו בקרבם חסדי שני המלכים האלה. ולסוף ישכנו שיחם ולבם המר על המשפטים והחקים הטובים אשר לקחו מהם בימים האחרונים, ותחתם נתנו להם חקים לא-טובים ומשפטים לא-יחיו בהם, לא באשמתם ולא בפשעם, כאשר לבכם נכון בטוח.

עד כה לא נזכר בגליון שם כל איש אשר סבב להם את כל הרעות האלה, כי אם ערכו את ענים ולהצם אחד לאחד ובמעשים שהיו, מעשים שנעשו באמת וירועים לכל; אכן לאחרונה יגידו באר היטב לאמר: כי לבכם היה נכון בטוח בראשונה שהמלך הטוב והנדיב ההפץ חסד לכל עבדיו ימשך חסדו גם להם עבדיו הנאמנים, וכן היה באמת, לולא היה להם צר ואויב בהצר המלך אשר יניא את לבב המלך זימנע הטוב מהם, והוא, אויבם בנפש ימיט עליהם את כל הצרות והתלאות אשר מצאום בימים האחרונים האלה, ולבם יחזה למו כי אהריתם להכרית ביד צוררם ומבקש רעתם הזה. ולמען אשר לא תגיש ותקדים בעדם הרעה, ערכו את לבם להפיל את תהנתם לפני הדר כבוד מלכותו ולבקש מאתו על נפשם.

בעת אשר קרא המזכיר את הדברים האחרונים נשאו כל העומדים את עיניהם על האשה אשר עמדה מאחרי המלך. מעיני רבים נשקפה תשוקה עזה לרעת אחרית דבר, ורבים למשו עיניהם לה באיבה ומשטמה. פני האשה אשר חזרו עד כה, בראותה את המחזה הזה האדימו פתאם כתולע, ובשוב רגע שבו ויהוורו כבראשונה. עיניה כברקים רוצצו בחוריהן ושפתיה נעו כמו אחזה השבץ (*) כל עין חזה בה כי מחשבות ממחשבות שונות התרוצצו בקרבה, מבלי התאחד במה

(*) קאנוואולסע.

במה לבחר ובמה למאס. פתאם הניחה את מקומה מאחרי המלך ותעמד לצלעו, ותען בקול חרד מעברה וזעם ותאמר:

„כֹּאֲשֶׁר אֲנִי אֲחֻזָּה לִי, אֲזִי הַמְּחֻזָּה הַזֹּה הוּא אַחֲרִית דְּבַר עֲצָה הַיְעוּצָה מֵרֹאשׁ. הֵן לֹא אוֹכֵל הַכֹּחַד הָאֵמֶת תַּחַת לְשׁוֹנִי כִּי הַמָּקוֹם, הַזֶּמֶן וְהַשׁוּמְנָת (אֶנְקְלָגֶרִין) כֻּלָּמוּ יַחַד נִבְחָרוּ כְּטוֹב טַעַם וְדַעַת. — אוֹלָם עַתָּה הֲלֹא תֵּנִיד הַשׁוּמְנָת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מִי הוּא זֶה הַצֵּר וְהָאוֹיֵב אֲשֶׁר עַל יְמִינוֹ תַעֲמֹד לְשִׁטְנוֹ.“

וַיְהִי אַךְ עֵבֶר עָבְרוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל שְׁפִתֵי הָאִשָּׁה, וַתִּתְנַשֵּׂא אַחֲתָר וַתְּתִיצֵב בְּגֹאֲן מַלְכוּת, אֶת עֵינֶיהָ לְמִשְׁהָ וְאֵת יְמִינָהּ הָרִימָה לִּנְגַד הָאִשָּׁה הַמְּדַבֶּרֶת וַתִּקְרָא בְּנֵרוֹן לֵאמֹר:

„אֵתְּ אֵתְּ הִיא, רֹאקִיצִיאָנָה פֶּאן. קֶאפִּידִלָּא, עַל יְמִינְךָ הִנְנִי עוֹמֶדֶת לְשִׁטְנְךָ! אֵתְּ הִיא אֲשֶׁר תְּצִיקִי וְתִלְחֹצִי אֶת עַמִּי הָאוֹבֵד וְהָאֵמֶלֶל! אֵתְּ הִיא אֲשֶׁר תּוֹעִילִי לְהִתְקָתָם! וְאֵתְּ הִיא אֲשֶׁר הַסְּבוֹת אֶת לֵב הַמֶּלֶךְ אַחֲרוֹנִית מִן הָעַם! — דַּעִי נָא, הַדְּמָעוֹת אֲשֶׁר יוֹרִידוּ עָמִי הָאוֹבֵד בְּלִי הַפִּגּוּהָ עַתָּה, כְּבִימִים מִקֶּדֶם בְּתִלּוֹתָם כְּנוֹרוֹתֵיהֶם עַל עֲרֵבִים עַל נִהְרוֹת כָּבֵל, וְזַעֲקָתָהּ הַשֹּׁבֵר אֲשֶׁר יַעֲרֹו גַם הֵם כְּאִבּוֹתֵיהֶם בְּהִנָּגָה רְגִלֵּיהֶם עַל הָרִי נִשָּׁף בְּלִכְתָּם שְׁבִי לִפְנֵי צֵר, אֵתְּ הִיא מִקּוֹר דְּמָעוֹתָם וְרֹב מַעֲשִׂקוֹתֶיךָ הוּא מוֹצֵא זַעֲקָתָם! הֵן אֶת תְּצַחֲקִי, תִּלְעֵנִי לִי הָעֵנִיָּה אֲשֶׁר תַּעֲרֹב אֶת לֵבָהּ לִפְתָּח אֶת פִּיהָ לְהַגִּיד אֶת מַכְאֲבֵי בְנֵי עַמָּהּ, הֵן, מִלֵּאֵי פִיךָ צַחֲקִי וְלַעֲנִי כָּל אֹתָהּ נִפְשֶׁךָ, אֲבָל יָדַעַתְּ תִּדְעִי, אִם גַּם תְּצַלִּיחִי בְּאִכְזָרִיוֹת לְבָךְ וּבְתַרְמִיתֶךָ לְגִרְשׁ אוֹתָנוּ מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֲזִי ה' אֲשֶׁר הֵלַךְ תָּמִיד לִפְנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּעֹמֹד עֵנָן לִנְחוֹתָם הַדֶּרֶךְ וּכְעֹמֹד אֵשׁ לְהַאֲרִי לָהֶם חֲשֹׁכֶת הַלַּיְלָה, הוּא לֹא יַעֲזֹבֵנוּ גַם עַתָּה בְּחֲשֹׁכֶת לַיִל צְרוּתֵינוּ. הָאִמּוֹנָה בְּתָם לִבֵּנוּ וְאִמּוֹנָתָנוּ בְּה' וּמֶלֶךְ הִיא הִיא תִּסְמַכְנוּ.“

הַמֶּלֶךְ פָּתַח אֶת פִּיו לְדַבֵּר, אוֹלָם רֹאקִיצִיאָנָה לֹא נִתְּנָתָהּ לְדַבֵּר

לדבר והיא נשאה קול חרד מחמה וכצף ותאמר :
 „אחלי אדוני המלך, לצות את הנבלה הזאת לערך
 ולהוכיח, חיש מהר את העֶשֶׁק ואת המרִיצָה אשר עשֶׁקְתִּי
 ורִצָּתִי את העם השֶׁפֶל והנִבְזָה אשר ממעיו יצאה, ואם אֵין
 בידה להוכיח עלי את החמס אשר תטפל עלי בשקר, אזי
 יהי נא חסדך ליסרנה בשפטים קשים.”

„הכה, העירי נא ועוררי את הנקמה מעֶשְׁקִי שאול!
 הן כרם תִּקְרָאֶנָּה והיא צעדי הִרְשָׁעָה תִּשְׁמֹר;” ענתה אֶחָת
 ומצלחתה הוציאה גליון גדול ותנש אל המזכיר ותאמר : „על
 הגליון הזה רשום בכתב אמת כל פרשת הכִּיף אשר לקחה
 מעמי האֶבֶד בעֶשֶׁק וברִמְיָה, בתֹּאֲנִית מִתְאַנּוֹת שׁוֹנוֹת אשר בקשה
 לה. ואלו שִׁמְרָה מוצא שִׁפְתֶּיהָ לִהְיוֹן על העֲשׂוּקִים ולהיות עליהם
 כְּתֹרָה, כי עתה הִהֲרִשְׁתִּי, אבל כל הִיוּצָא מִפִּיה שֶׁקֶר, היא
 וכל אשר עליה שֶׁקֶר! גם שִׁעְרָהּ על ראשה שֶׁקֶר! קִיצוֹת
 תִּלְתִּים אֱלֹהִים אשר כִּתְּבָם פֹּה על רֹאשָׁהּ, שֶׁר מִתִּים הֵנָּה;
 מִקְלָעוֹת מִלֹּאכֶת מִחֲשַׁבֶּת לִכְסוֹת את קִרְחָתָהּ רֹאשָׁה!—”

ויהי אֵךְ יֵצֵא יִצְאוֹ הַדְּבָרִים הָאֲחֵרִים הָאֵלֶּה מִפִּי אֶחָת
 שָׁנוּ פִּנִּי כֹל הַעֲוֹמִידִים, וּכְקוֹל רִגּוֹ נִשְׁמַע מִפִּי הַכְּנָנִים לֵאמֹר :
 כִּי פִרְצָה אֶכְתֹּר חֵק הַכּוֹסֶר וְעִבְרָה הַגְּבוּל בִּשְׁמִנְתָּהּ, וְגַם בְּעֵינֵי
 הַמֶּלֶךְ רֵעַ.

„שִׁמִּי כַחֲסֵם לִפִּי, את עֲלֻמָּה!” עָנָה הַמֶּלֶךְ קִטָּה.
 „אֵיךְ תִּזְיִדִּי לְדַבֵּר עֲזוֹת וּדְבָרִי עֵתֶק בְּאֵלֶּה...”
 קוֹל הַמֶּלֶךְ נִהְבֵּא פִתְאֹם וּמִלּוֹ נִעְתְּקוּ בִיד מִקְרָה זֶר
 וּמוֹזֵר אֲשֶׁר נִקְיָה נִקְרָה בְּרִגְעַ הַזֶּה :

כַּשֶּׁמַע רֹאקִיצִיאָנָה את דְּבָרֵי אֶסְתֵּר הָאֲחֵרִים, וְהֵנָּה
 חֲזָרָת פָּנֶיהָ נִהְפְּכָה לִירְקוֹן וְאַחֵר לְאֶרֶם כְּהָה, בְּרִטְט נִשְׁאָה
 אֲנֻרֹפָה, בְּרִכְיָה פָקוּ וּכְעֵבֶר רָגַע אֶחָזָה הַשֶּׁבֶן וְנִפְלָה לְאָרֶץ
 בְּבוֹל עֵץ. סָנְנִים רַבִּים חֲשׂוּ לָהּ לַעְזוֹרָה לְתַמְךְ בִּידָהּ, אִישׁ את
 רֵעֵהוּ

רעהו מכביב לה דחקו, אבל בקנאתם לה לחוש לעזרתה
ובדחנם זה את זה, נאחזה קוצה אחת משערותיה בעד
אבן יקרה אשר על לבוש אחד הסגנים, וכאשר קם על רגליו,
סהב מבלי ראות את קוצות השער מעל ראש ראקיציאנה
הנמוטה על הארץ. המחזה הזה אשר בימינו אלה היה לנו,
בלי שפק, למחזה שחק לבד, עולל בימים ההם, לרגלי מסכות
מתהפכות אחרות, עלילות גדולות ונצורות. ראש ראקיציאנה
הנשאר קרבה מזה ומזה, לבד שערות מספר קצרים ודקים,
ועינם כעין מראה הזהב רחוקים איש מאחיו כשבלים בעמק
רפאים, העירו נעל נפש בלב כל הראים. המחזה הזה עלל
עלילות ברע לנפש כל רואיו.

„הוציאה מזה!“ אמר המלך וירזם בעיניו אל עבדיו.

„שיכו עיניכם עליה, ולבכם שיתו לשלומה.“

„אדוני המלך,“ קראה אסתר במבוכה גדולה. „בזאת לא
חפצתי! עם לבבי היה לזעק אליך חסם ולהוכיח על פניה
עלילותיה ברשע לבני עמי, זאת לבד היתה מנמת פני, אבל
לא לשים עליה חרפה. לענה למסת בני עמי הנקיים הבעיר
כאש חבתי, וכאש עברתי בטאתי בשפתי ואנלה נכתרות
אשר נגלו לי ביד המקרה, ואשר לא דמיתי מעולם לגלותן,
לולא העירה את חמתי בחרפתה אשר חרפה את בני עמי
האובדים ולא באשמתם.“

אחרי אשר הסערה קמה לרממה וכל הקהל שבו למנוחתם,
שב המזכיר לקרא את כל פרשת המעשקות וחסם ידי ראקיציאנה
הרב מאד, ובאותות נאמנות אשר אין לנכון, עד כי נבהל
המלך לשמע אזניו. ואחרי אשר כלה המזכיר מקרא, פנה
המלך לאסתר ויאמר בלשון רכה לאמר:

„הגידי נא לשולחך כי בקרת תהיה, אנכי אצוה לחקר
ולדרש הדבר היטב, ואם יהיה אמת נכון הדבר, אז מלבד
שמשפטם

שמשפטים אוציא לאור, אשיב להם גם שלומים על החמס והקֶעֶל אשר נעשו להם. ולך בתי, הנני נותן תודה כי נלית את אזני ואָנִית לידי לתקן את המַעֲנֶת אשר עָוֵתוּ בשמי, ואנכי לא ידעתי ולא שמעתי בלתי היום."

ויהי אך כָּלָה כִּלְתָּה הַרְאוֹת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, והשמועה על דבר ראקיציאנה עשתה לה כנפים וַתָּהֶם כל העיר. כל פה ולשון היו מלאים עבודה לספר את הדבר ולפארו בתפארת המליצה, או גם לשית עליו נוספות כיד רוח הדמיון הטובה על המספר. יש אשר אמרו כי ראקיציאנה עשתה הִזָּה עם שֶׁאוֹל, ועם השטן כרתה ברית, והוא הבטיחה לתת לה כֹּה וְעֲצָמָה לַמֶּשֶׁל ברוח המלך ככל אֵינֶת נִפְשָׁה, כל הימים אשר תשא על ראשה ולא תסיר ממנו את מקלעת השַׁעַר, הנתונה לה בידו בתור לחשים (*), ואך הוסרה מעל ראשה רנע אחר, הופיע נגיד הברית (השטן) בכבודו ובעצמו ויקח לו את בת בריתו לעיני כל הקהל הגדול, על פי הברית הכרותה ביניהם וילך לו. ויש אשר אמרו, כי בת באַהֲמַעַן זאת מכשפה היא ומלדה ומכטן מִשְׁחַת מאיש מִרְאָה ותארה מבני אדם, אך בכשפיה הרבים שמה לה סתר פנים יפים ותיף מאה, עד כי אָנֹה המלך יפיה ונפשו חשקה בה; ועתה כי נגלה נגלו כִּשְׁפִיָּה, תקצר האָן אשר זרעה, ועתידה היא לכידור (**). ומִהֶם, החכמים בעיניהם הנו חכמה ויאמרו, כי כל זאת היתה שומה על פי המלך, אשר מלבד שרוחו לא יכלה כלכל עוד את תאוותה הנצחת לַמֶּשֶׁל, כבר בחלה נפשו באהובתו הקלה מיום ליום, על כן עשה הִזָּה עם דודו וולאדיסלאו פיאסט לשחק בה את המשחק הזה, למען הדיחה משאתה ולפרק עלה מעל

(*) אמילעט, מאליסמאן, קמֶע ועי' באור (ישעי' ג' כ') ואב"צ.

(**) שיינער הויסען.

מעל צוארו פעם אחת. אכן זאת ענו כלם פה אחד כי היום לא יעשה המלך משתה כמשפטו מדי שנה בשנה ביום הקרא שמו, וכי המלך ישב כל היום סגור ומסגר בחדרו, מכלי נתן מהלכים לכל איש להראות את פניו, אך בלילה באשון השך ראו את פחת קראקאו ואת האלוף דאברין עמוים במעיליהם באו בארכון המלך דרך פתח קטן מאחוריו.

ויהי אחרי הדברים האלה כימים שלשה בערב והרב יאסען עם ראש עדת בני ישראל יושבי קראקאו ישבו יחד בחדר נאווה ויפה בבית האלכנה נאטמן. חוות פניהם הוכיחה עליהם כי מצפים המה בכליון עינים לבוא איש. בעלת הבית רצה הנה והנה וידיה לא נחו מעבודה להעמיד על השלחן כדים וכוסות ככף טהור מלאכת מהשבת ימי קדם, ותאמץ את כחה להעמידן באפנים שונים במקום ראים, למען אשר יראו בכל הדרן ותפארתן לעין האורחים הנכבדים אשר יבואו. אחרי כן פנתה אל ראש העדה ותאמר לו לאמר: „אנידה לך נאמנה אדוני, היום תעשינה גדולות ונצורות כי בהיות פה הפחה עם הפאן (הארון) שקארצעווסקי כלפני שתי שעות לשעות שתי-הערב, הטני לעבר ויאמר: זקנה, אם יבוא היום בלילה אחד האצילים או הסננים ושאלך, האם הייתי פה, תאמרי כי נסעתי מזה לאחורי העיר. פתח המבוא מאחורי הבית יהיה פתוח, ואת ראש עדת היהודים ואת הרב מעיר מיעהאוו תודיעי לקוועד יחדו ולבוא הנה, כי דבר סתר לי אליהם. גם בת אחיך אסתר תהיה עמם יחד, לא תעדר. דבר גדול ונחויך לי לדבר עם שלשה אלה, ובעת ההיא אבוא גם אני לביתך מכל אלה אני רואה כי הדבר הזה נוגע למכתב הבקשה אשר הגש אל המלך בידי אסתר בת אחי.“

ויהי אך קלה כלתה האלמנה את דבריה, והנה אסתר באה

באת החדרה ותאמר בקול דממה: „חנה האדון הפחה רב
החסד!“ וגם אמנם הוא בא אחריה.

„נכה ה' דרככם, יש תקוה כי חפצכם יצלח!“ אמר
הפחה שמח וטוב לב, בעת שראש העדה נגע בענוה בברכיו,
והרב קם ממושבו ויקד לו. „עוד לא נתן המלך את ראקיציאנח
לבוא לפניו, כי אם צוה אותה לפי עצתי ועצת האדון דאברין,
לשבת בארמונה אשר ביער הרחוק מזה כשלוש שעות, עד
כי תרפא פְּלָה ממחלתה, באמרה כי חולה היא למות; עתה
נחין הדבר מאד מאד לשמר עת מצוא לשלחה מן הארץ
מהרה, כי ממשלתה ברוח המלך חזקה מאד, ואם תשוב
להראות את פניו, גם אך פעם אחת לבד, תלכבהו באחת
מעיניה ותשוב למשל בו ככראשונה, גם אחרי הודע לו כי
קרכת על ראשה ושערה פאה נכרית היא; ואז מה תהי
אחריתכם אתם, אשר כתבתם ידכם על הגליון, נקל לדעת
לכל איש, גם אם איננו חכם כדניאל.“

„ה' אלהי הצבאות, אז אבדנו כלנו אבדנו!“ אמר הרב
רבי יאסען.

ויוסף הפחה ויאמר: „אז בהרהיב העלמה אסתר-קא
עז בנפשה להגיד לפני המלך והשרים על דבר השערות,
נבהלתי ולבי השתומם בקרבי, חי נפשי כי כפשע היה בינה
ובין המות! אמנם כן, אסתר-קא, אז היית בעיני כמחזיק
באוני שחל, אולם אחרי שעשית זאת כשר הדבר וטוב מאד,
בי עתה יבוא מחר הקץ לדבר הזה ויש אחרית, ולולא זאת,
מי יודע מתי בא הקץ, אולי ירחים חלפו ושנים עברו והדבר
לא יצא לפעלו. — ואת זקנה, שמעי נא, מלאי לי כוס יין
רוסמער, אבל הטוב בכל יין המרתף אשר לך, כי היום עלינו
להפליא עצה ולעשות פליליה. — ועתה שמעו לי ואגידה לכם
את אשר יעצנו אנחנו, אני והאדון דאברין, למען הוציא
חיש

חיש מה- את הדבר לפעלו. ראש כל דבר שתים הנה אשר עלינו לעינות: האחת לעקר את האהבה לראקיציאנה הנטועה בלב המלך, והשנית למטע בקרבו אחרת תחתיה. לא־שרנו האחרת כבר מצאה לה קן בלבו; הלא היא אהבתו לך, את אכתר-קא היפה.”

„למה ידבר אדוני רב החסד כדברים האלה!“ אמרה אסתר ותכלם מאד, עד כי היו פניה פני להבים.

„ומה זאת? את כל אלה הודעתך נאמנה, חי אמנו הקדושה השחורה השוכנת כבוד בעיר צענשטעחאווא! ומה זה יפלא בעיניך? מדוע לא יתאו המלך יפך, הלא את תשאי חן וחסד גם לפנינו בני הנדיבים!“ אמר הפחה ובשתים מאצבעותיו אהז בלחייה. „הנני מניד לך אמונה אמן: הדר כבוד המלך ישיח כך בלי חשך. הוא יאמר כי את היפה בכל הבנות אשר ראה בימיו ותמיד הוא שואל ודורש על אדותיך מקטון ועד גדול, עד כי נקל לדעת כי אף כל הנות לבו, וכל מעיניו כך לבד.“

„לבבי יחשב כי ענית המלך ולבו המלא רגשי טוב נחלת אבות המה.“ ענתה האלמנה נאטאן חלקה אף היא, ופניה נהרו מזכרונות הימים הראשונים הטובים. „האם לא היתה כזאת עם הוד מלכותו רב החסד המלך וולאדיסלאוו ארך-האמה. בעברו על פתח ביתנו עם אחוזת סרעיו לצוד ציד, שחר תמיד את פני באהבה ורצון; הן עוד זוכרת אני גם עתה כי פעם אחת אמר מצחק לאישי עה”ש המוציא והמביא יין לחצרו: מה זה הדבר כי אשתך הולכת הלוך ושמנה מיום ליום (באמת שמנתי עביתי אז כמעט) ואתה משמן בשרך ירקה?“

„הן אלה ספורים עתיקים המה אשר כבר אנד עלימו בלח.“ אמר הפחה בנופפו ידו, ויפן אל הרב ואל ראשי העדה ואל

ואל אכתר ויאמר: „ועתה הטו אונכם והוסיפו לשמע דברי.—
 יען עַהמֶלֶךְ חפץ לדעת שרש דבר הקרחת אשר על ראש
 העלמה ראקיציאנה פֶּאָן קאפידלא, ואיך נגלה לך הדבר,
 אכתר-קא; ועל דבר צדקת עדתכם במכתב בקשתכם יחשב
 כי עוד עדות נאמנה דרושה לזאת, גם אין נפשו להביא את
 ראקיציאנה במשפט נלוי, למען אשר לא יהיה גם הוא לשמצה
 בעם, על כן יעץ האדון דאברין כי אלה מבני עדתכם אשר
 לחצה ראקיציאנה, ובערמה הוציאה מידם כסף חמסים יערכו
 את דברם באר היטב על גליון וימסרוהו לראשי העדה, ואכתר
 אשר הגישה למלך את מכתב הבקשה והגליון הראשון, תגיש
 גם את הגליון הזה בידה להוד כבוד מלכותו, לו לידו.“

„אנא אלי, אלהי אבותינו!“ קראה אכתר בהרדה.
 „לראות את פני המלך שנית! לא, זאת לא אוכלה, זאת
 לא אוכלה!“

„מדוע לא תוכלי, יונתי?“ שמעה האלמנה את אכתר
 בדבריה. „הן לבבי יחשב כי את עלמה אשר אין לך להפֶלֶם
 ולהוביש להראות את פני כל איש בכל עת, גם כיום גם
 כלילה; נוסף לזאת הלא כבוד גדול הוא להראות את פני
 המלך.— גם כל רעה לא תאנה אליך, אל תראי! עלמח
 יפה, יפִיפה מִנֵּן לה וכל תירא ותחת מכל גבר בתבל. בכל
 עת אשר המלך וולאדיסלאו עבר על פתח ביתנו, יצאתי
 ונצבתי לפני הפתח מבלי חֶת; זוכרת אני עוד כאלו היה
 היום הזה: פעם אחת בעברו על פתח ביתנו אמר אלי:
 „שלום לך שִׁמְנָה!“ ואני ברוח כביר עניתיו: „רב תודות לך
 הוד מלכותו רב העלילה.““

„אבל האם לא אוסיף להפליא בזאת את כל יושבי
 העיר! האם איש אל רעהו לא יתמהו, ולא אחיה גם אני גם
 המלך למלה בפיהם!“ ענתה אכתר...
 והפחה

והפחה לא נתנה לכלות את דבריה ויאמר: „עוד טרם דברתי עמך בדבר הזה כבר שמתי לבי לזאת, אולם מצאתי עצה: מחר בנשף בערב יום יבוא עמי הוד מלכותו אל שער גנת הביתן אשר לי, בעת ההיא תבואי שמה גם את.“ „יסלה נא לי כבוד מעלתו, מבלי איש הולך לשלחני לא אבוא!“ אמרה אסתר, עוד טרם כלה הפחה לדבר את דבריו.

„הן אין לך לפחד ולירא כל מאומה, אסתר-קא!“ אמר הפחה ויצחק. „הלא גם אני אהיה שמה, והמלך בן אצילים הוא ואיש נדיב אשר על נדיבות יקום.“ „חלילה לי מה' לספק בישרת לב המלך!“ אמרה אסתר בחם לב. „מי האיש אשר אך התעִיף עינו בו ולבו לא יבטח בו, ונפשו לא תאמר לו כבוד? מי יביע הוד פניו ועינו המשביעה רצון וענג, ומי יביע הוד קולו הנעים המדבר אל לב השומע ואל נפשו פנימה! לא לא, חלילה לי מלחשב פן יהיה דבר עם לבבו בליעל, אבל לא נכון לעלמה ללכת יחידה בחשכת הלילה לפני שער הגן אשר לאדוני רב החסד.“

„אם כן איפוא קחי לך איש לשלחך?“ אמר הפחה. — „אבל את מי תקחי?“ חוסיף לאמר בהגות לב. „גם אחד מבני ביתי, גם אחד מעדת בני ישראל לא אתן לשלחך, כי המלך חפץ שהדבר הזה יהיה סוד כמס. על כן אמר כי רק אני ועבד נאמן לבד בלי אחוזת מרעהו נשלְּהוּ ברכבו לשוה, למען יִרְאֶה לעינים כאלו נקרה נקרה לו לעבר לפני גנת הביתן אשר לי.“

„הן זאת העצה היעוצה!“ קראה אסתר ותספק את כפיה היפות. „אליעזר הוא ישלחני. אין כמהו נאמן רוח ומכסה סוד, לפניו נגלו כל תעלומות לבבי, והוא האחד אשר לו גליתי סודי על דבר הפאה הנכרית ואיך נודע לי, והוא גם הוא

הוא יוכל להעיד, אם נחזיק יהיה, כי אמת נכון הדבר, הוא בן חיל ואמיץ לב, על כן אין טוב ממנו לשלחני ולהגן עלי."

"טוב, טוב, אכתר-קא!" קרא הפחה שבע רצון. "כן יקום. — הגני אומר לך נאמנה בתי, כי לא תנחמי אם תלכי בעצת הפחה הזקן. אולי לגדולות ונצורות נוצרת."

"לצדקות ולטובות, אקוה, אדוני רב החסד;" ענתה אסתר ותבט בפניו בגאון-צדק. "לו בידי יושע עמי הנענה, מה מאשרה הייתי אז בארץ!"

"הן רבות הראה ה' אלהי ישראל את כחו ואת גבורתו ביד החלש ואין אונים, ומי יודע אם לא גם כך בחר ה' להראות לעיני הארץ את כבודו ואת גדלו? ענה הרב רבי יאסען חלקו אף הוא. "הלא הוא אשר הרים על את אסתר הכתובה בספר הכרית והשפיל את המרשעת ושתי."

"כן יקום וכן יהיה כאשר אמרתי!" אמר הפחה ויכל לשתות את היין הנשאר בכוסו. "מחר בערב בשעה השביעית לפני גנת הביתן אשר לי. — ואת זקנה. את היין הזה תציני לעבר אחר, כי הוא יטעם לחכי, על כן שמור יהיה לי לבדי, ואל תמכרי מן החבית הזאת לכל איש. וביתר שאת לזקן מחוז פסקאו או לזקן מחוז מינסק הנמצאים עתה בעיר, כי אם ישעמו אלה את היין הזה כי טוב הוא, אזי בעיניהם ישתוהו ובטרם אושיט את ידי ואיננו. —"

ככלות הפחה את דבריו, שם את כבעו הקטן על ראשו ויקד לנגד הנאספים וילך לו דרך הפתח אשר מאחורי הבית.

ויהי אחר הדברים האלה כימים שנים, ועדת בני ישראל אשר בקרית מלך פולין רגזה ותרדה ואת העיר שמה כמרקחה. כל אשר לו רגלים נחפו לרוץ, והמונים המונים נהרו לבית האלמנה נאטאן. אפס לא מבני ישראל לבד, כי אם גם

אנודות

אגודות אגודות נוצרים יושבי הקריה מלאו את הרחוב לפני בית האלמנה מפה לפה, עד כי חסמו את העוברים, ואך לעתים נתנו מקום לאחד האצילים או הסננים לעבר לבית האלמנה לשותות משתה הבקר, כמשפט החורים והסננים מדי יום ביומו בעת הזאת. איש איש ידע כי גדולות ונצורות נעשו בעיר, אבל אין גם אחד ידע נכונה מה הנה. אחרי כן והשמועה עשתה לה כנפים בכל העיר לאמר: אסתר היפה והעשירה בת אחי האלמנה נאטמן אבדה, אתמול בערב לפתע פתאם ואין יודע מה היה לה. וגם חיש מהרה נודע כי אמת גכון הדבר, כי הנוצרים שאלו את פי רבים מעדת בני ישראל על אדות הדבר הזה, והמה, העברים, נתנו קולם בבכי ויאמרו, כי אסתר תפארת בנות ציון איננה, ואולי גם נרצחה; אבל איך נהיה הדבר הרע הזה לא ידע איש, או אולי ידעו ולא אבו לגלות. הפחה — כה יספרו — נשבע שבועה קשה וכבדה אשר כמוה עוד לא עברה על פיו כל ימי חייו לאמר: „אם יבוא יין אונגאר ישן בפי, עד כי יודע לי מה היה לאסתר-קא.“ איש איש העמיק מחשבות לרעת פשר דבר המקרה הזר והנפלא; אבל לא כמחשבות האחד מחשבות השני, וביתר שאת שנו במחשבותם: כי ראו בעד החלון את אליעזר בן האלמנה ראש לו חפוי ופניו חורו כפני מת, על כן חשבו, אולי בקומו להצילה מידי הוצהיה הקה ונפצע. אולם באמת האסון הזר והנפלא הזה הנעלם עוד מיושבי קראקאו כן היה:

בבוקר בערב יום המועד אשר יעד פחת קראקאו, הלכה אסתר ואליעזר עמה לשלחה אל גנת הביתן אשר להפחה כאשר דברו אתמול. המלך ובעל הנן כבר היו שמה ויוחילו לבואה. מראות אותה המלך קדם פניה ברצון

ובאהבה

ובאהבה. ואהרי אשר שאל אותה על דבר מקלעת השער להעלמה פאן קאפידלא: איך נגלה לה הסוד הכמוס הזה, והיא, אסתר, ספרה לו הדבר כאשר היה מבלי הוסיף ומבלי גרע, הגישה לו את הגליון אשר בו היה כתוב מפרש פרשת כסף החמסים אשר הערימה ראקיציאנה. פאן קאפידלא לקחת מאת אחיה בני ישראל כתואנות מתואנות שונות, וכל הלחץ אשר לחצה אותם. זמן כביר השתעה המלך וישיח עם אסתר. תכונתה וטוב שכלה עם תם לבה אשר כלמו יחד נגלו מבינות למדברה ושיחתה המו אליה מאד מאד את לבו — הפתוח לרוחה מני אז לאהבת נשים יפות — ולא עצר כח להפרד מעליה, וירבה עמה שיחה למכביר, עד כי לא יכל הפחה להתאפק מבלי לגלות את און המלך ולאמר לו, כי כבר עבר הגבול בשיחתו, וכי נחויץ לשם קץ למלין וללכת מזה. ואסתר גם היא התעוררה מאד בשיחתה עם המלך, ולבה רחש רגשות מוזרים לה אשר לא רחש לבה מעודה עד היום הזה. כל מלה וכל הנה אשר יצא מפי המלך איש החיל ויפי התאר חדרו עמק עמק בלבה, ולא יכלה לגרע עיניה הלוחטות כלהב אש אוכלה מעל עיניו המזרות זקים ורשפי אש אהבה בלבה. גם בנפשה פנימה שבעה שבע שמחות ונעימות עדנים בדברה עמו, עד כי ברנע הזה שכחה תכל ויושביה. ומה עליך לבה בשלחה המלך עד הפתח ויאמר, כי עד עתה לא ידע שאבן יקרה כזאת ספונה וממונה בקרית מושבו, ועתה יחשב מחשבות לבלי תהיה עוד ממונה במסכתרים מבלי הועיל כאבן אפל וצלמות. בשוב אסתר אל אליעזר אשר חכה לה על יד גנת הביתן, ספרה לו בחם לבה ובעליצות נפשה כל הדברים אשר דבר לה המלך קאזימיר וכל דבריה אשר דברה

דברה היא לו. כטל נזלו אמריה בערכה לו את חכמת המלך ותבונתו הרבה, יפיו ונדבת לבו. העלם אליעזר שמע דומם את דברי אסתר מבלי דבר דבר, אך לעתים התפרצה אנחה מקרב לבו ויאנק דם, ובשאל אותו אסתר בשכרון שמחתה לאמר: „מדוע נאלמת דומיה? ומה תאמר לכל אלה?“ או אז פתה את פיו ויאמר בנהמת לב: „אני אומר כי את מאשרה מאד ואני אמלל ואובד מאד!“ — בדברים ננשו אל שער קטן אשר בו עברו בצאתם את העיר וחשבו לעבר בו גם בשובם. המקום הזה היה מקום בתה ושממה; הדרך השתרע בין גני ירק עם גדרות דחויית וסירים סבוכים. פה במקום הזה עמדו שני אנשים עוטים מעילים, וברצות אליעזר ואסתר לעבר על פניהם, חסמו להם הנעלמים את הדרך, ואחד מהם שאל בקול עז וחזק לאמר: „האֵת בת אחי האלמנה נאטאן?“ ואך יצא יצאה מפי אסתר „אני!“ והנה השלך מעיל גדול על ראשה ושתי זרעות עז עם ידיים חזקות תפשוה בחזקה. בכל עז ועצמה התאמצה אסתר להסיר מעל ראשה את המעטה העב, גם בקשה לאחו ביד אליעזר ולקרא לעזרה, אבל ברגע הזה שמעה אזנה קול מפה חזקה ואחריו זעקת שבר וקול הגה נכאים מפי אליעזר. ברגע הזה עזבה כהה ותתעלף, ולא ידעה מה, עד אחרי שכבר שכבה זמן כביר במקום חשך ואפלה סגורה ומסגרת בין ארבעה קירות חומה, במקום שם רוח חבלה ולחה, או אז שבו אליה רוחה ודעתה ותדע כי היא כלואה בכלא או בכור תחתיה.

גם אחרי שוב רוחה אליה, עוד היתה נטושה על הקרקע זמן כביר דומם כאבן, עד כי קמה מעל הארץ אשר שכבה עליה ותמשש בידיה בכל אשר לה מסכיב, ואז הראתה

הִרְאֵתָה לְדַעַת כִּי אֵרֶךְ וְרַחֵב בֵּית כְּלָאָה אֵךְ כְּשֵׁשׁה צַעֲדִים
 וְכִי מִשְׁכְּנָהּ הוּא בּוֹר תַּחְתִּית, עִמָּךְ עִמָּךְ מִתַּחַת לָאָרֶץ.
 בְּרֹאוֹתֶיהָ כִּי הִיא רְחוֹקָה וְנִפְרֶדֶת מִכָּל אֲשֶׁר לָהּ, גַּם מִכָּל
 נֶפֶשׁ חַיָּה, שׁוֹכֶנֶת לְמַעַצְבָּהּ בְּמָקוֹם אֶפֶל וְצִלְמוֹת, וְאוֹלֵי
 פֶה גַם תְּנוּעַ וְתַמּוֹת בְּרַעֲב, נִפְלָה עֲלֶיהָ אִימָתָהּ וּבִלְהָהּ
 בְּכָל עֲצַמַת כַּחַן, עַד כִּי פָקוּ בְּרִכְיָהּ וְנִפְלָה לָאָרֶץ וְתִשָּׂא
 קוֹלָהּ וְתִכְךְ בְּכִי תִמְרוּרִים. אוֹלָם בְּשׁוֹב רִגְעִים מִסְפָּר
 הַתְּאוֹשֶׁשֶׁה וְתִאֲמִין לָבָה בְּכַטְחוֹנָהּ אֵל ה', אֲשֶׁר זֹאת הִיְתָה
 רֹאשׁ כָּל מַעֲלֹת רוּחָהּ. וְתַעַן וְתֹאמַר: „לֹא, לֹא אִמּוֹת!
 כִּי עוֹד חַי אֱלֹהֵי מִקְדָּם, מָעַז צוֹר יִשְׂרָאֵל וּמוֹשִׁיעוֹ; ה'
 אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת דְּנִיָּאל מִפִּי חִיתוֹ טָרֶף בְּגֹב אֲרִיּוֹת, הוּא
 גַם לֹא יַעֲזֹב נֶפֶשׁ לִשְׂאֹל וַיִּפְדֵּנִי גַם אוֹתִי מִרְדַּת שָׁהַת!“

כְּשֵׁעוֹת אַחֲדוֹת חֲלָפוּ הִלְכוּ לָהֶן וְאַסְתֵּר עוֹדְנָה שׁוֹכֶנֶת
 עַל הָאָרֶץ וּמַחֲשָׁבוֹת מִמַּחֲשָׁבוֹת שׁוֹנוֹת הַתְּרוֹצֵצוֹ בְּקִרְבָּהּ
 וְתַעֲבוֹרָנָה מִשְׁכִּיּוֹת לִבָּבָהּ: רִגַּע בְּרֹאוֹתֶיהָ אוֹתָהּ בְּרַעָה כִּזְאוֹת,
 וְנִפְשָׁה עֲלֶיהָ הַשְׁתַּוְּהָחָה בְּאַפָּס תִּקְוָה, וְרִגַּע זִכְרָה אֶת ה',
 וְרוּחָהּ חִיתָהּ וְתַתְּעוֹדֵד, וְנִפְשָׁה שָׁבָה לְמִנוּחָתָהּ.

וַיְהִי בְּעוֹד אֲשֶׁר נִפְשָׁה כִּים נִגְרָשָׁה בְּאַפְּנִים הָאֵלֶּה,
 וְהִנֵּה קוֹל צַעֲדֵי אֲנָשִׁים לִפְנֵי פֶתַח בֵּית כְּלָאָה שְׁמַעָה אוֹנָה
 וְקוֹל אִשָּׁה לֹא מוֹזֵר לָהּ מִדְּבַר לֵאמֹר: „לֵכֶה וְחִכֵּן שְׁנֵי סוֹסִים,
 גַּם קַח לִי קִרְדּוֹם וּמַעֲדָר, וְאַתָּה שֶׁב לִי פֶה לִפְנֵי פֶתַח
 הַבּוֹר עַד שׁוֹבִי.“

רִגְעֵי מִסְפָּר אַחֲרֵי כֵן שְׁמַעָה אִסְתֵּר קוֹל צִלְצְלֵי מִפְתַּחוֹת,
 דִּלֵּת הַבּוֹר נִפְתַּחָה וְאִשָּׁה לְבוּשָׁה שְׁהוּרִים וְנֵר בּוֹעֵר בִּידָהּ
 בָּאָה בְּבוֹר. עַל פִּי חֲבֵרֶת פָּנֶי הָאִשָּׁה הַכִּירָה אִסְתֵּר בַּחֲרָדָת
 מוֹת כִּי הִיא הָעֹלְמָה רֹאקִיצִיאָנָה פֶּאָן קֶאפִּידִּלָּא. קוֹמְתָה
 הַגְּבוּוּהָ

הגבוהה, בגדיה השחורים אשר עליה, המטפחת הלבנה על ראשה וחזות פניה החורים כמחטכים מאבן שיש לבנה, כל אלה יחד הפכו את הוד פניה למשחית ובלהה. בשובה והשקט, כשקט בכור מות בקחתו נפש, העמידה את הנר אשר בידה על שן סלע מחומת בית הכלא ותנש אל אסתר ותלטש לה עיניה, עד כי כמדקרות חרב חדרו חדרי במנה ותאמר:

„עתה, את היהודיה נפלת בידי באין מציל; דעי נא כי מושכך מאה אמה מתחת לארץ, באשר יד אדם לא תמצאך וגם לא יעלה על לב איש לבקשך פה.“

„הנה אפקיד רוחי ביד ה' אשר בלעדו לא יגף איש וגלו ולא יפל משער ראשו ארצה, ואם הוא לא יחפץ לשוא תתפארי; בלעדי ה' אין לאל ידך לעשות לי דבר, ואם הוא גזר אמר כי אגזר מארץ החיים, הטוב בעיניו יעשה, ואז אחת היא לי, אם בידך או ביד מרצה אחר.“
ענתה אסתר בבטחה והשקט.

וראקציאנה, מבלי שים לב לדברי אסתר, הוסיפה ותאמר: „את שפכת בוז וקיקלון על כבודי, נשאת עלי חרפה והכלמתיני כלמות עולם, אותי, אשר מפני יחתו כל אלי ארץ פולין. — את וחייך עתה בידי, וברצוני תמותי בכור הזה מעט מעט ממותי רעב ואיש אל ידע מזה, לבד העקרב הזוחל שמה על קיר החומה.“

„האחד אשר כל חשך לא יחשיך ממנו ויודע כל סתרי תעלומות לב, הוא ידע,“ ענתה אסתר ותפרש כפיה למרום. „עין אי-תמותה הצופיה חדרי לב ובטן תראה מצוקת

מצוקת נפשי, ואזן שומעת זעקת עשוקים תשמע זעקתי גם אני החפה מפשע!”

”החפה מפשע?” קראה ראקיציאנה בחם לב ולא נתנה לאכתר לכלות את דבריה. ”את נוכלת, בת בליעל, לשון רמיה! זדון לבך השיאך לירש אותי, את גברתך! או אולי כסלתך השיאתך להיות כלי משחית לחבל בידי אנשי מרמה ובני בליעל?”

”את אשר עשיתי,” ענתה אסתר בקול נמרץ וברוח כביר. ”עשיתי מלבי ומרוח מבינתי. ברצוני נדרשתי ללא שאלוני להביא לפני המלך את זעקת בני עמי העשוקים והרצוצים מתגרת המס ירך ואין מושיע.”

ראקיציאנה החרישה כמעט רגע, כאלו לבה הגה נצורות וגדולות. אחרי כן פתחה את פיה ותאמר בשובה ונחת לאמר:

”לכבי לא כן ידמה, לא מלכך עשית זאת, כי אם כיונה פותה אין לב נפתית למזמת אנשי זמה המבקשים להדיחני משאתי ולהכחידני מן הארץ; — אמנם אבום ואלעג למו ולזמותם — ואת, אף כי אין לך הצדקה להמל עליך, אולם לבי נהפך בקרבי ורחמי נכמרו עליך ועל פתיות לבך יחד: הן את עודך צעירה לימים, ואיך תמותי ברמי ימך; אכן נקה לא אוכל אנקך, זאת תביני גם את, ואם לא תתקני את המעוות אשר העוית נגדי, אין לי, למען משמרת נפשי, להכחידך מן הארץ. הן את תאמרי כי למען עמך אשר עשקתי ורצותי עשית זאת; הבה, לו יהי כדברך, אולם הלא המשפט למלך הוא, הוא האדון והוא השופט, יחקר וידרש היטב אם אמת נכון הדבר, הוא יקרא ואני אענה, ואם ימצא כי עון וחטא בדבר הזה

הזה, ייסרני כמשפט. אבל לך מה עשיתי כי הקלותני נגד כל צוררי וגלית סוד חלי-רע אשר דבק בי, לא בעוני ולא באשמתי, למען אבדני והשמידני, ואני לא ידעתך תמול שלשום, ומעולם לא עשיתי לך רעה.”

”אני בקשתי להשמיר ולאבד אותך?” אמרה אסתר במבוכת לב. ”חי אל, כי זאת לא היתה מנמת פני! הן אמת נכון הדבר כי שנאתיך תכלית שנאה, גם שנאתיך כמשפט ובצדק, כמשפט לכל איש לשנא את הצר הצורר את עמו, ועל כן יצאתי לשמנך ולזעק עליך חמס, אבל לנבל ולבזות אותך, בזאת לא חפצתי ולא עלתה על לבי.”

”אם בזדון או בשננה, אבל עשה הלא עשית!” אמרה ראקיציאנה, ותוסף לדבר דברים רכים, כאלו אך טוב כלבה, אבל חזות פניה הקשה הוכיחה עליה כי אך בחלקות תדבר. ותאמר: ”הן לבבי יאמין לך כי לא למען נבל אותי גלית סודי, בכל זאת הבאת עלי רעה גדולה מאד וכמעט עשית אתי כלה. הן רואה אנכי כי תמימה ויִרְאֶת אלהים את בעיניך, תורת ה' תשא עלי פִּיךָ תמיד, ובכל אלה שכחת דברי מוסר החכם מכל אדם: ריבך ריב את רעך וסוד אהר אל תגל', גולה סוד הולך רכיל.”

”אמנם חטאתי חטאה גדולה!” ענתה אסתר במננת לב. ”באמת סבותי לך בלי דעת רעה גדולה, וכל אשר לי נתתי, לוֹ היה לאל ידי להעביר את הרעה מעליך ותהיה כלא היתה, אבל הה, החליפות אין להשיב!”

”הן אמנם זאת אין להשיב, בכל זאת בידך היא להטיב מעט את הרעה אשר הדחת עלי, ואם זאת תעשי לי

לי, ואדע כי באמת לא היה עם לבבך להרע לי.

„בדבר סוד מחלתך אשר גליתי הנני נכונה בכל לבי ונפשי לעשות כל אשר בירי, אף כי לא אדע מה לעשות;“ ענתה אסתר „אבל בדבר השטנה והעשק אשר...“

„לדבר הזה לא אשים לבי, זאת דבר המלך הוא, הוא יחרץ המשפט.“ אמרה ראקיציאנה בחפזון, מבלי תת לאסתר לכלות דבריה.

„אם כן איפוא אמרי נא מה לי לעשות ואעשה, אפס כי לא תהיה זאת לי לפוקה ולמכשל לב...“

„הן בגלותך את סודי לא יראת כי זאת תהיה לך לפוקה ולמכשל לב;“ קראה ראקיציאנה בקול נמרץ, עוד טרם כלתה אסתר את דבריה. „אולם הראשונות לא תזכרנה ולא תעלינה על לבי, אך אם תיטיבי את אשר הרעות, ואז גם אנדיל חסדי עמך עוד: אני אצליחך וארימך על גרם מעלות האש אשר יעבר כל משכיות לבבך. ראי, הנך צעירה לימים ויפה עד מאד, עד כי גם המקנאים יודוך כי יפה הנך. אבל מה יתן ומה יוסיף לך יפוך, אחרי אשר נודע כי ממעי יהודה, העם הנבזה והנמאס יצאת? לו היית בת נוצרית, כי עתה הצלחת ביפוך—ועתה שמעי נא עצתי וייטב לך! הנה עתה אין איש יודע מקומך איה; יד אדם לא תמצאך; הביאי נא את בשרך במים הקדושים וכואי במסורת ברית דתנו, אחרי כן תרחיקי נדוד מזה ותעברי את הגבול לארץ באהמען. רחוק על גבול ארץ בייערן, שם תשבי בנחלתי בתור שארת בשר הקרובה אלי, שמה לא יחסר לך כל מאומה...“

אל

„אל תוסיפי לדבר עוד בדבר הזה!“ נתנה אסתר בקולה ותעצר את ראקיציאנה מדבר. „עד אנוע לא אכחש בה' ולא אשקר בדתו העתיקה, הקדושה והנאמנה.“

„הוי יונה פותה אין לב, עורת ועינים יש!“ קראה ראקיציאנה ועיניה בהו מכעס וקצף. „את יהודיה בזויה, עוד תערבי את לבך בכסלתך לבעט באשר וכבוד אשר מעולם לא קיית ולא עלה על לבך! כן תקים וכן תהיה. החזיקי במעו דתך הנפתלה, אבל דעי נא כי לא תצאי מכור הזה וחיה כי אם תאבי לעצתי, ואם תמאני, אזי את תמותי ברעב בכור הזה, ולי יצלה הפצי גם בלערך ובלעדי עזרתך.“

„באלהי לא אכחש ובאמונתי לא אשקר;“ אמרה אסתר בקול חרד, ועצמותיה רחפו, כי זכרה את אימת מות רעב. „אולם זולת זאת מה תאמר נפשך לעשות, הגידי נא לי, ואם אעצר כה לעשות, אזי...“

„דבר נקל מאד אשר כמעט איננו שׂוה בנזק הזמן לדבר עליו;“ אמרה ראקיציאנה בחפזון, מבלי תת לאסתר לבלות את דבריה, „שני רודפי כבוד ואנשי זמה, וולאדיסלאוו פיאסט והפחה מקראקאוו המה שנימו ראשי כל צוררי; המה יצרוך בלי דעתך לכלי חרש למזמתם הרעה. יפיד הוא הפה בידם ללכד בו את לב המלך וכלי המשחית לחבל אותי. האם תדמי באמת כי באהבתם או בחמלתם על עמך יעצום להביא זעקתם לפני המלך, אין זאת, כי אם תחבולת מרמה להראות את המלך רפה הרוה את יפיד; ולאחרית הדבר, אם בזאת יושע עמך אם לא, לא ישימו לבם. אני והם יחד לא נוכל עמד,

או

או המה יפלו מבלי קום ואני אעמדה, או המה יעמדו ואני אפלה. על כן חשבתי מחשבות כי אנשי רמיה אלה ילכדו בחבלי תרמיתם, ולדבר הזה תושיע ידך לי. ועתה, אם את הדבר הזה תעשי לי, אבטיחך נאמנה כי המלך קאזימיר ישיב את דתו האחרונה המעיקה על בני עמך.”

כרגע עצרה ראקיציאנה במליה ונהרהר הופיעה על פניה, כי בראותה את אסתר מחרשת, חשבה שלבה נפתה למזמיתה. אהרי כן הוסיפה ותאמר:

„הן אמנם אז לא תוכלי לשבת עוד בעיר הזאת קראקאוו, אולם זאת דבר רק הוא, את תשבי באחד מארמונותי בארץ באהמען, את אלהיך תעבדי ואת כל הקי דתך תשמרי כמשפט כל בני עמך, לא תחסרי דבר. גם מרחוק אחשבה לך ואמלא כל משאלות לבך.”

„ומה תאמר נפשך ואעשה?” שאלה אסתר, בהתנבר עליה אימת מות רעב בבור תחתיה ואהבת החיים יחד.

„את זאת תעשי: את תעני בפני שלשה אצילים כי האלוף דאברין ופחת קראקאוו הסיתוך לשים רוש ביין משנת-יך אשר שלחתי להביא מדודתך, ובשתותי את היין הזה עם המשרה נספחה עלי ספחת ושערות ראשי נמרטו; ואת נפתית על מזמנתם משנאתך אלי, באמרם, כי אני היא הצוררת את היהודים בני עמך, וכל הרעות והצרות הבאות עליהם מידי להם הנה. ועל כן נגלה לך הסוד על דבר מקלעת השערה, ועל פיהם היתה שומה לנלות את הסוד הזה לעיני כל השרים בחצר המלך. אפס אחרי כן הכה לבך אותך על עשותך זאת, ומכשול לבך לא נתן דמי לך כל היום

היום וכל הלילה ויאכף עליך לנלות לי את הנבלה הזאת ולבקש ממני סליחה. ואני אניד למלך, יען אשר התנחמת ותבך לפני, כך לבבי ואסלח לך, על כן נתתי לך ידים לברח מזה.”

”מה? קראה אסתר בקול נמרץ. ”פי יענה שקר וכזב בפני אצילים נכבדי ארץ? ואני אוריד לשחת אנשים צדיקים אשר משכו לי חסדם? לא, זאת לא תקום ולא תהיה! לא לא! מלעשות זאת נבחר לי...”

”למות ברעב;” כלתה ראקיציאנה את דברי אסתר בקר רוחה. ”בלי שפק תתברכי בלבבך כי רק ליראות אותך בלבד ולהפיל עליך אימה ופחד בדברי, כל מגמת פני, אבל חרון אפי לא אעשה בך ולמות לא אתנך, — על זאת אענך: דעי, כי למען אשיג המלחמה על אויבי בנפש, אנוסה הנני להכחידך מן הארץ, אף כי נכמרו רחמי עליך ולא אחפץ במותך. או אולי תדמי בנפשך להמלט מידי ביד המקרה, גם זאת לא תהיה וחדל לעולם. משרתי חסרים למשמעתי והנאמנים לי גלו את אזני על דבר לכתך להראות את פני המלך, בשוכך סגרו עליך את הדרך ואת השומר לראשך הכו ארצה, ואת הנך יושבת בבור עמוק מאה אמה מתחת לארץ בתוך יער עב. אין איש יודע מקומך איה, ולבד האיש אשר יקבר את גויתך, לא ידענו איש לעולם. או אולי תקוי לנפלאות, אָוֹלֶת היא, כבר בא קץ הפלאות, ונפלאות כל תעשינה בארץ. גם אל תעשי שקר בנפשך ולא תדמי כי תכבדי את לך, ולא תכבד עליך לשאת ולסבל מצוקות הרעב ומכאביו, לא, מדאבון לב וממפח נפש תילילי ותתיפחי באפס תקוה, תמרמי

תמרטי שערות ראשך ובבשרך תשרטי שרטת, תלחכי את עפר הארץ ותמלאי פוך חצין, בשר זרועך תאכלי ועצמותיך תגרמי מזלעפות רעב; בכליון עינים תצפי למות, אבל עיניך תמקנה בחוריהן טרם יבוא. — השיבי זאת אל לבך, יונה פותה אין לב, השיבי אל לבך! הוסיפה לדבר קשה. „אם אעזבך עתה לא אשוב עוד אליך; עוד כלילה הזה אין לי מאד לשוב העירה, יען שעלי להזהר לבלי ידע איש כי אינני בעיר. את המפתח לבור הזה גם את האנשים אשר הביאוך הנה אקה עמי. אין איש ידע ולא יעלה על לב כל אדם כי נפש חיה יש בבור הזה; כל זעקה, גם אם תרימי כשופר קולך כל תבוא לאזן איש. האחד היושב בארמון הזה מני אז הרש הוא, אזניו אטומות ולא ישמע, לא קול הנץ השם קנו בראש האלון, גם לא יליל הזאב אשר יליל כלילה בעבי היער ובחרבות המעברה העתיקה.“

„לא לא,“ קראה אכתר בנרון ותשם ידה האחת על לבה והשניה נשאה לשמים. „לא אדבר שקר, ולשוני כל תצמיד מרמה להדיח בזאת רעה על אנשים נקים מעון, וחטאתי לאלהים! הנני עתה בידך, עשי עמי כטוב בעיניך. אם אמצא חן בעיני ה' יצילני מידך ויעלני מבור הזה. את תאמרי, אין און שומעת זעקתי ואין עין רואה עניי ומצוקותי, הלא כתוב: הנוטע און הלא ישמע? אם יוצר עין הלא יביט? ועל דבר אימתך אשר תפילי עלי אענך בדברי נעים זמרות ישראל: ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם!“

„בפעל ידי אוכל להשיב לך על דבריך ולראותך כי הבל יפצה פוך;“ ענתה ראקיציאנה בקול מעורר זועה ופלצות

ופלצות, ובדברה הוציאה מצלחתה חרב פפיות זרת ארכה ותעופפנה על פני אסתר, אך אחרי כן השיבתה אל צלחתה ותאמר: „האמנם בראשונה, כדרכי על מפתן בית הכלא הזה היה עם לבבי להדיח אני ידי בדמך את החרפה אשר נשאת עלי. קרדום ומעדר נכונים לכסות את דמך ולנצח בל יודע מכל הנעשה פה. אולם רוח אחרת היתה עמי ושניתי מחשבתי; עתותיך עוד בידך, בידך ההיים והמות, ובחרת בחיים: הדרשי לאשר אשאלך, הישירי את אשר העוית נגדי, ואני אחתה נחלים על ראשך — אני אהיה אשת חסדך, טובך וכל הפצץ בידי יצלחו. אולם אם תקשי ערפך לבלתי שמוע לעצתי ותוסיפי לנשות אחרי אויבי בנפש, אזי משמרת נפשי תאכף עלי להכחידך מן הארץ למען שלומי, ולמען המטר פחים, נפץ ואבני כרד על ראש שואפי וצוררי נפשי. — עתה בחרו לך באחת משתי אלה! ועתה חושי ומהרי לחרץ משפטך כי הרגעים הקשים, לא אוכל התמהמה עוד, דמד בראשך!“

ככלות ראקציאנה את דבריה האחרונים הביטה אסתר אליה בעיני תהנונים ותפרש אליה כפיה, אכן כרגע התאוששה ותתעשת.

„לא!“ קראה בגרון. „לא, מאיבת הקות ומפחדו לא אהמא לאלהים ולא אשים עלי חרפה לחפיל תחנתי לפניך מגערתך בי ומיראתך עלי! כטוב בעיני ה' ולא כטוב בעיניך תעשי עמדי. הן את תדמי בנפשך כי אני בידך כחמר ביד היוצר, יען שבידך הכח והעז, אבל מחסי ומעזי לא כמחסך ומעזך, הלא כתוב: צופה רשע לצדיק מבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו.“
הבה

„הבה את חסרת לב, הנה לפניך מנת חלקך וגורלך אשר בחרת לך!“ קראה ראקיציאנה בקול חזק ונורא בעוז עברתה, ותמהר אל הנר ותאחז במפתח בית הכלא.
„מותי! הקפי ברעב! המקי באפס תקוה!“

„את כל אלה אשא ואסבל, גם אמותה אם בזאת יחפץ ה',“ ענתה אסתר בבטחה: „אולם תקותי לא תאבד וגם במותי אחסה בה.“

ויהי אך היה היה עם לבב ראקיציאנה לצאת מן הבור ולסנר את הדלת מאחריה, והנה קול שאון נשמע מעל המדרגות, קול צעדי גברים וצלצלי חרבות ורמחים.
„איה היא?“ קרא פתאם קול גבר. „בת בליעל, בנפשך הוא אם נפל משערת ראשה ארצה!“

מקול הדברים האלה נבהלה ראקיציאנה ועצמותיה רחפו, עד כי נפל הנר מידה ויכבה. אכן חיש מהרה זרח אור לפידים מפתח הבור, והנה שני אנשים ולרגליהם אנשי צבא חלוצים נראו על מפתן בית הכלא. אחד מהם היה האלוף דאברין והשני — המלך קאזימיר בכבודו ובעצמו.

המלך התעייף עינו חושים בחדר בית הכלא, ובראותו את ראקיציאנה ואסתר, שם פניו אל ראקיציאנה וישא את קולו בזעף אף ויאמר: „הנם לשים מארכים בדרך להתנפל על בנות עבדי ולשיטן כבוד השיאך זדון לבך?!“

„כי יראתי,“ ענתה ראקיציאנה עזות. „פן תכרח הבת השוכבה הזאת אשר שמוה אויבי לכלי תרמיתם וקשתם שקר טרם אבוא עמה במשפט. על כן קדמתי לשים אותה

אותה כבור הזה ולשים עליה משמר עד כי יחקר ויירש הדבר היטב.

„הוי אדוני,“ קראה אסתר אשר אך עתה שב רוחה אליה, אחרי שעד כה היתה מכה בתמהון וכל המוצאות אותה כבור היו כחלום חזיון לילה בעיניה. „אנא חוסה נא עלי, ואל תתנני למות מותי ענוים קשים ואכזרים — למות במצוקות רעב!“

„ומה?“ קרא המלך בקול חרד מחרון וכעס, בפנותו אל ראקיציאנה. „גם את הנבלה והמזמה הזאת היה עם לבבך בליעל לעשות? אדוני האלוף דאברין,“ אמר אל ההולך לדגליו. „הואילה נא לשלח בטח את העלמה פאן קאפידלא מעל לגבולנו אל ארץ מולדתה באהמען. אין נפשי להביאה במשפט על חסם ידיה, על עשקה ומרוצתה ועל אשר זממה לרצח נפש באכזריות נוראה.“

„האמנם אין נפשך להביאני במשפט?“ קראה ראקיציאנה כנואשה בצחק וחתולים מעברה וזעם. „האם לא חסד גדול הוא, המלך, לבלתי הסיר את הראש מעל האשה אשר אהבת נפש אהבתה, כי אם לגרשה מעל לגבול ארצך כזונה עטיה! רב תודות לך המלך, על חסדך זה! מי יתן ותמצא שלומים משנה בחיק היהודיה הזאת אשר היא תכלית כל העליליה היעוצה בינך ובין אויבי.“

„הואילי נא עדינה, לתת לי הרשיון לשלחך אל חדר ארמונך.“ אמר האלוף דאברין אל ראקיציאנה, בהושימו לה את זרעו לתמכה. „שמה תשבי עד רגע נסעך מזה.“

בעינים מזרות זקים וחצי מות הביטה בפעם האחרונה על

על המלך, ואז נחפזה לרוץ מן הפתח מבלי הבט מאחריה . —

בלהות המות עם כל המצוקות והתלאות אשר מצאו את אסתר בלילה הזה עוללו לנפשה עלילות ברעה מאד , עד כי לא עצרה כה לשוב העירה עם המלך יחד, כחפצו וכחפצה גם היא . שבץ חזק מאד אחזה , עד כי היה כפשע בינה ובין המות , ולמחר נספחה עליו גם קדחת עזה מאד , ואיש לא האמין בחייה . האלמנה נאטאן , אחרי שהנידו לה מקום אסתר איה , עזבה את ביתה ותבוא אל אסתר בארמון היער לסעודה על ערש דוי . כמעט יום יום בא המלך הארמונה למען ראות בכבודו ובעצמו את שלום החלה היפה — כן כנה את אסתר . — האלמנה נאטאן שבעה שבע שמהות ולבה עלץ מאד על כל הכבוד הזה . וכאשר רפתה המחלה מעט מעל אסתר בעזר הרופאים אשר חזקה עליהם מצות המלך להעיר כל כהם וחכמתם להעלות לה ארבה ומרפא , ואימת המות סרה מעליה , הפצירה בה דודתה להודות כמו פיה את המלך על חסדיו הרבים אשר משך לה . וגם לא אחת ולא שתיים שאל המלך , אם יוכל לראות את פני החלה ? אסתר היתה עוד רפת כה מאד , עד כי בראותה את המלך שנית , אך ברב כה יכלה להוציא הנה מפיה ; אולם אור פני המלך , שיחתו הנעימה והליכתו העדינה עם נשים עדינות סעדו את לבה ואמצו את רוחה , עד כי מהרה שב כחה אליה . גם למדה לראות יום יום את המלך ולדבר עמו מבלי חת כעם אחד העם . והמלך אשר מעודו נטה לבבו אחרי נשים יפות דבקה נפשו באסתר ולא העלים את אהבתו העזה להיהודיה היפה . כל היום מן הבקר עד הערב ישב בארמון

בארמון היער וַיִּמָּתֵק עִמָּה כֶּתֶק רָעִים, וְרַק הִיא הִיתָה שִׁיחָתוֹ וְשַׁעֲשְׁעֵיו. וּבִהֲפֹרְדּוֹ מַעֲלִיָּה הוֹסִיף לְהַתְּפִילָא יוֹם יוֹם עַל רוֹחַב בִּינָתָה וְיָקָר רוּחָהּ, וְיוֹם יוֹם גִּדְלָה שִׁמְחַת לְבוֹ עַל תִּשְׁתָּה וְעִנְיֹת צִדְקָתָהּ, וְכִשְׁמַחְתּוֹ כֵּן אֶהְבְּתוֹ.

ואסתר בשוּבָה כָּלָה לֵאֵיתָנָה הָרֹאשׁוֹן וְתֵרָא כִּי מִחַר תַּעֲזֹב אֶת אַרְמוֹן הָיָעַר וְתִשׁוּב הָעִירָה אֶל דּוֹדָתָהּ, בִּכְתָה מֵאֵד וּנְפִשָּׁה לֹא יָדְעָה מֶה. בַּעַת הַזֹּאת בַּעֲדֹ שְׂדִמְעוּתִיהָ עַל לַחִיָּה יִצְקוּ רוּחַ חַן עַל פָּנֶיהָ בִּיתֵר שְׂאֵת, הוֹפִיעַ הַמֶּלֶךְ בִּכְבוֹדוֹ וְהִדְרוֹ. הַמֶּלֶךְ קְאוּיְמִיר אֲשֶׁר מִימֵי נַעֲוִירָו הָיוּ לוֹ תָּמִיד מֵהַלְכִּים עִם עֲלֻמֹּת עֲדִינֹת הַבֵּין כִּרְגַע מִקּוֹר דַּמְעוּתִיהָ, וְלֹא אַחֵר לְגִלּוֹת לָהּ אֶת אֶהְבְּתוֹ אוֹתָהּ, וְכִי נִפְשׁוּ דְבָקָה כֹּה בֶּאֱהָבָה נִצְחָת.

וְיִהי כְּשִׁמְעַע אֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי הַמֶּלֶךְ וְהַתְּנִלוֹת לְבוֹ, נְבוֹכָה מֵאֵד וְהוֹד פָּנֶיהָ נִהַפֵּךְ עָלֶיהָ לְמִשְׁחִית. אוֹלָם הַמֶּלֶךְ קְאוּיְמִיר חֲכַם הַלֵּב וְנִבּוֹן דְּבַר הַבֵּין כִּרְגַע אֶת נִסְכַּת מְבוֹכָתָהּ וַיֹּאמֶר: „אֵל נָא, יִדְיוֹת נַפְשִׁי, אֵל תַּחֲשָׁבִי עָלִי מִחֲשַׁבְתִּי אֲוֹן כִּי יֵשׁ עִם לִבִּי דְּבַר בְּלִיעַל לְהַדְיַחַךְ מַעַל דַּת אֱלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ וְאִמּוֹנֶתְךָ בַּה' בַּחוּזֶק יָד אוֹ בְּדִבְרֵי חֲלָקוֹת; חֲלִילָה לִּי מִה' לְהַעֲבִיר תַּחַת שִׁבְט מַמְשַׁלְתִּי אֶת רוּחַ הָאָדָם וְרִגְשִׁי לְבָבוֹ; קִנְאֵת הַדַּת לֹא מִצָּאָה קֵן לָהּ בְּלִבִּי; בַּהֲלֵךְ נַפְשְׁךָ בַּדַּת אֱלֹהִים, בּוֹ לֹא תִנַּע יָד מַמְשַׁלְתִּי, הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה לְאֱלֹהִים הוּא. אֵל תִּירָאִי וְאֵל תַּחַתִּי, מִחֲמַד נַפְשִׁי, תַּחֲזִיקִי בְּמַעֲוֹי דַּתְךָ, דְּבַר לֹא נַעֲדָהּ, כֹּאֲשֶׁר עַד עַתָּה וְאֵין מִפְּרִיעַ.”

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִנִּיחוּ רוּחַ אֶסְתֵּר וּפָנֶיהָ צִהְלוּ. וְתַפֵּל לְרִנְלֵי הַמֶּלֶךְ לְהַבִּיעַ לוֹ תוֹדַת לְבָבָהּ עַל חֲסִדּוֹ הָרַבִּים, אֲבָל שִׁשּׁוֹן לְבָבָהּ וְעֲלִיצוֹת נַפְשָׁה הִעֲתִיקוּ מִמֶּנָּה מַלִּים. וְהַמֶּלֶךְ

מדר להקימה מן הארץ וישק לה ויאמר: „ידעתי גם ידעתי את תורת לבך, כי דומיתך תענה עליך יתר הרבה מכל שפתי נאמנים. אך לא עליך המשפט להודות לי, כי אם עלי להודות לך על השייך לי אהבתך אל חיקי. ומהיום והלאה נפשי קשורה בנפשך בעבותות אהבה אשר לא תנתקנה לנצח, ואין מפריד ביני ובינך, כי אם המות.“ וסוף דבריו היה לאמר: „הארמון הזה אשר יומה ראקיציאנה לשומו לבית כלאך ולבור עוני ויגון, הנני נותן לך למתנה לצמיתות, הוא יהיה אהוזתך ונחלתך לעולם.“ ובארמון הזה בחרה אסתר אחרי כן לשבת בו הרחק מתשאות קריה והמון אדם.

האלמנה נאטאן השתאָתה לא מעט לשמע השמועה הזאת מפי המלך כי הארמון נתון לאסתר וכי הוא נחלתה וקנינה לעולם. נכיונות ימי חייה הארוכים העירו בלבה לשמע החסד הגדול הזה מחשבות סמחשבות שונות מרגיזות לב, אולם באמר לה המלך כי את מסכתה ומשלח ידה תעזב לבנה אשר יותירו לטובה בתתו לו לבדו חקים טובים — פריוויליגן — והיא תישב תמיד עם אסתר בארמנה, הדברים האלה הניחו את רוח הזקנה, ומחשבותיה אשר הרגיו לבנה ראשונה כמוֹן עברו.

לשמע הקרות אשר נקראו ויאתיון בארמון העיר חמה כל העיר קראקאו. החם והרצה הנורא אשר יומה ראקיציאנה לעשות לאסתר הסיפו האיבה והמשטמה בלב יושבי העיר לראקיציאנה ורגשי חמלה ואהבה לאסתר. ועל בן גדלה שמחתם מאד בשמעם שבר ראקיציאנה ומפלתה, וביותר גדלה עליצותם, בשמעם כי בת הבליעל הזאת גרשה

נרשה מן הארץ מבלי שוב בה לעולם, וזאת היתה לישועה להפך את לב העם לטוב, בשמעם כי המלך חזקה נפשו בבת יהודית ותדבק בה לאהבה אותה, אשר לולא זאת עוללה השמועה הזאת, בלי שפק, עלילות ברעה לנפש העם. וגם בעיני סגני הארץ ונכבדיה טוב הדבר מאד, באמרם שטפני אהבת המלך לבת ישראל אין לירא ולהרגיו את לבם, כי בת ישראל לא תמשל ברוחו כבת חורים ואצילים. גם זה הדבר אשר אכתר היתה מולדת דת ישראל היה להם כבטה עז, כי אם יראו שדרוש לחפצם להפריך בינה ובין המלך, יהיה לאל ידם לאכף עליו בעז חקי דת הנוצרית.

וליהודים יושבי קראקאוו וכל ארץ פולין היתה אהבת המלך קאזימיר את אכתר לששון ולשמחה. מלבד ההנחה אשר עשה להם המלך טהרה מעקת החקים הקשים והכבדים אשר העיקו אותם בחוקה זה ימים רבים ורוח להם לעת תיה, קוו לטוב גם לימים יבואו, כי ידעו מאד שאכתר תהיה להם לפה ולמליץ ומחסה עז לכל עמה. גם למותר היתה תורת הרב רבי יאסען אשר הורה לדעת — למען הניח רוח הקנאים — כי אכתר לא חטאה לאלהים בתתה את דודיה להמלך קאזימיר, וה' לא יחשב לה זאת לעון, יען שבזאת יושע ישראל וכי איננה נופלת מאכתר אשר חיתה לפניו בישראל הנזכרת בספרי קדש לתהלה ולברכה, ומעשיה נזכרים ונקראים בכל דור ודור; כל זאת למותר היתה, כי לא היה פוצה פה לדבר עליה סרה, ולא עלה על לב איש לחשב עליה תועה, כי אם היתה לתהלה ולברכה בפי כל. זולתי אחד מכל היהודים יושבי קראקאוו לא שמח בשמחת ישראל, כי אם נאנק דם לשמע

לשמע השמועה הזאת, ואהבת המלך את יאסתר נכחה
לעפר נפשו. האחד הוא אליעזר בן האלמנה נאמאן. הן
אמנם נפשו ידעה מאד כי כנכח שמים מארץ כן גבה
רוח אסתר מרוחו, והיא היתה בעיניו כבת שמים אשר
בקהל בני אדם כל תחר כבורה, ובכל זאת אהבתו
אליה יקדה כיקד אש. ועתה מה השתוחחה נפשו,
בשמעו מפי אמו כי תקותו גם אהבתו לנצה אבדו. "הוי",
קרא בקול בזכים ועיניו זרמו דמעות. "ידעתי זאת מראש!
ידעתי גם ידעתי כי היא לא תהיה לי ואנכי לא אחיה
לה, אבל הה, אהבתי אליה בוערת כאש בקרבי ותיקר
בלבי עד ארד שאולה!"

בני ישראל יושבי ארץ פולין לא נתעו בשוא
ותוחלתם אשר יהלו לטוב על ידי אהבת המלך את אסתר
לא נכזבה. מן העת ההיא והלאה נפצו משפחות בני
ישראל בארץ פולין וירבו ויעצמו במאד מאד ככתוב בספרי
דברי הימים למלכי פולין. ומני אז ישבו בקרבם ויהיו
כמעט לעם אחד ככל הגות רוחם ותהלכותם בבית ובחוץ.
משפטי חופש חרשים וחקים טובים, מהם גם מזורים, נתנו
להם. משפט היהודים — ידשעם רעכטו — אשר נתן להם
לבדם היה להם למגן להגן על נפשם ועל רכושם. ריב
ומשפט כי היה בין יהודי ובין אחיו הביאו אל ראשי
עדתם, ואין לזר להתערב בדברי ריבותם. גם מליצי
יושר — אדוואקאטן — נתנו להם אשר רבו את ריבם ועזרו
למו לנקותם מכל חשד ועלילה. אם שמו להם עלילת דם
ילדי נוצרים, לא נחרץ משפטם, כי אם על פי ששה
עדים: שלשה נוצרים ושלשה יהודים. והאיש אשר שם
להם את העלילה ולא יכל להוכיחה עליהם בששה עדים
כמשפט

במשפט, נשפט קשה כדון מלשין ושם עלילת שקר. אם נפלו על יהודי גנבים שודדי ליל ושכניו הנוצרים לא חשו לעזרתו בקראו אליהם לעזרה. ענש נענשו בענש כסף רב. גם חפשה נתן להם מעקת החק הקשה אשר אסר אסר עליהם למכר כל דבר לנוצרי או לקנות ממנו, ומני אז והלאה היה להם המשפט לעשות מקנה וקנין עם הנוצרים ככל אות נפשם. והבהנים אשר יניאו את לב הנוצרים בלעשות מקנה וקנין עם היהודים ענש יענשו קשה. אם הריק איש יהודי חרב או סבין על נוצרי, אז היה משפטו, לשלם רק לישראל פלפלין ונקה. ועוד הקים טובים כאלה אשר אין פה המקום לספרם כלם כי רבים חמה *) וכל חקי המלך קאזימיר אלה אשרו וקימו גם כל זקני פולין — ספראסמן — באכפת המדינה — שיים, לאנדסמאג — **)

ומלבד אשר חוסרה מהם החרפה לשאת כל אות חרפה וקלון, מורשת ימי קדם, כמו: כובע מעקל כקן, אפן קטן על החזה, טלואה ירוקה — געלבער לאפטיק — על השקם. ויכלו ללבש בגדי עם המדינה — לאנדעסמאכט — ולשאת רבידי זהב, מלבד זאת נתן להם הרשיון לשאת חרב — רענגן — על הירך ככל האצילים לאות גבורה ונדיבות — ריטער — ***).

גם מהלכים נתנו להם לעבודת הצבא אם חפצו בזאת. גם נעשתה להם הנחה מהמסים אשר הושתו בימי קדם על היהודים לבדם יתר על כל המסים

*) עיין סופרי ד"ה לעם פולין קארא ודלוגאש. Caro גם Dlugoż.

(Longinus)

**) שטערענבערג — Sterenberg

***) לעלעוועל. Lelewel bei Sterenberg. S. o. D. a.

המסים אשר שלמו ככל אורחי הארץ. גם משמרת המלך — קאנינם-נעליים — נתנה להם לשלחם עשרה פרסאות מעל לגבול. גם בממלכת שלעזיען אשר על כסאה ישב אחד מבית פִּיאסט הפשה וחירות רבות נתנו להיהודים במליצת המלך קאזימיר שֵׁאָר בשר למלך שלעזיען. ומעת ההיא נפצו משפחות יהודים רבות גם בארץ שלעזיען העליונה. סוף דבר, גדולות ונצורות פעלה אסתר בעד עמה, אשר עקבותיהן עוד נודעו גם בימינו אלה, אחרי חדל עם פולין מהיות ממלכה בארץ.

נפלאותה אהבת המלך קאזימיר לאסתר מאהבתו לכל הנשים אשר אהב לפניו: אותן אהב רק אהבת בשרים, לא כן את אסתר, אותה אהב אהבת רוח ונפש. ועל כן נפלאותה אהבתו לה גם בזאת, כי אהב אותה אהבה נצחת וממשכה עד יום מותה, ואחריה לא יסף לאהב כל אשה, אשר לא כן היה עמדו באהבתו לנשים עד אסתר, אשר כלבוש החליפן וחלפו. ולא את לב המלך קאזימיר לכד קנתה אסתר, כי אם את כל לב עם פולין. ענות-צדקת היהודיה היפה, שבתה תמיד בארמונה הרחק מהמון קריה ותשאות אדם רב, מבלי הראות את פני איש, עד כי רבים מיושבי קראקאו לא ראוה מעולם, גם נדבת רוחה ומפעליה הטובים לכל איש בכלל ולעניים ולאביונים בפרט מבלי הבדל דת ועם, כל אלה יחד המו אליה לבות בני פולין לאהבה אותה ולכבדה מאד מאד (*). והיהודים בני עמה, מלבד שאהבוה וקבדוה

(*) כל סופרי ד"ה יעידו כי היתה צנועה וענות לב אין כמות וששה לעשות צדק וחסד לעניים ולכל אדם מבלי הכרל דת ועם, ע"כ כלם אהבוה וקבדוה. ועי' אסתר-קא לכולגארין בהערה 7.

וכבדוה בעד חסדיה ומפעליה הטובים אשר פעלה להם, אהבוה וכבדוה עוד ביתר שאת על החזקה במעוז דת משה וישראל ככל לבבה ונפשה מבלי נמות ימין ושמאל, כאשר יעידו על זאת פה אחד כל סופרי דברי הימים למלכי פולין. ויש מהם אשר יענו נאמנה, כי אסתר גזרה אמר ויקם לה לגדל את ארבעת ילדיה (*) אשר ילדה להמלך קאזימיר בדת משה וישראל. כי המלך באהבתו אותה אהבת נפש לא יכל להשיב את פניה ונאות לה גם בזאת, על אף אנשי הרוח (**). אשר אמצו והעירו כל כהם להניא אותו בדבר הזה. אכן רבי סופרי דברי הימים יגידו כי רק את שתי בנותיה לבד הצליחה לה לגדל בדת משה וישראל, אבל בדבר שני בניה לגדלם בדת משה וישראל לא צלחה לה חפצה, והמה גדלו בדת הנוצרית.

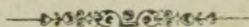
אחרי אשר אסתר ראתה חיים שנים רבות עם המלך קאזימיר אשר אהבתו לה הלך הלכה וגדלה מיום ליום, חלתה מחלה עזה וממשכה אשר מתה בה. המלך לא נתן דמי לו ולא נתן שנת לעיניו, ימים ולילות בלה על ערש דוי אהובתו; אסף כל רופאי אייראפא אנשי השם, אבל כלמו לא עצרו כח לעצר בעד המות, ואסתר נר נשמתו כבה לנצח. ותנוע אסתר ותאסף אל עמיה בתפלה לאלהים בעד נפשה — ולמלך בעד עמה. ותקבר בקברת ישראל בעיר קראקאו כבקשתה לפני מותה. כל העיר קראקאו וכל

(*) שני בנים נימריץ אונד פעלקא — Nimerz und Pelka
 ושתי בנות אשר שמן לא נודע. ועי' גראטץ חלק שביעי צד 403
 (**) גייסטליכע. כמו אויל הנביא משוגע איש הרוח (סופט מ' ו')

וכל ארץ פולין כיהודים כאי-יהודים בכוה ויספרו לה. והמלך קאזימיר מאן להתנהם על מותה עד יום מותו ולא יסף לאחב עוד אשה כל ימי חייו.

על קברה אבן לא יקרה ועליה כתובת קטנה בשפת עברית: „זאת קבורת אכתר אוהבת עמה ודתה.“ — זאת מצבת קבורת אכתר אוהבת המלך קאזימיר הגדול! כן בקשה לפני מותה הענוה בחייה ובמותה.

תם

מעות לתקן

תקן	מעות			
„ליפי“	תחת	„ליפי“	28	שורה 2
„דני“	—	„הבו“	14	— 15
„יפיש“	—	„יפיש“	10	— 16
„וכבודות“	—	„כבודות“	2	— 22
„השמיע“	—	„השמיעו“	5	— 31
„יפיה“	—	„יפיה“	20	— 46